

Overbygnings- uddannelse for pædagoger

**Betænkning afgivet af
Udvalget om Overbygnings-
uddannelse for Pædagoger,
nedsat af undervisnings-
ministeren i november 1993**

Betænkning nr. 1275

Undervisningsministeriet

Overbygningsuddannelse for pædagoger

Betænkning afgivet af Udvalget om Overbygnings-
uddannelse for Pædagoger,
nedsat af undervisningsministeren i november 1993

Betænkning nr. 1275

Udgivet af Undervisningsministeriet 1994

ISBN 87-603-0464-2

Tryk: Malchow Bogtryk og Offset

Bestilles hos Undervisningsministeriets forlag,
Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K.
Tlf. 3392 5220.

Indhold

1. Indledning	5
1.1 Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning.....	5
1.2. Udvalgets arbejde	7
2. Sammendrag af udvalgets overvejelser ogfo rslag	10
3. Overvejelser	13
3.1. Overbygningsuddannelse for pædagoger.....	13
3.1.1. Begrebet videreuddannelse.....	13
3.1.2. Udviklingen i de lange videregående uddannelser og forskningen.....	14
3.2. Arbejdsrådets behov for videreuddannelse og anden form for overbygning	16
3.2.1. Generelle tendenser i udviklingen på arbejdsområdet.....	16
3.2.2. Behovet for overbygningsuddannelse.....	16
3.3. Kvalitet, alsidighed og fleksibilitet.....	19
3.3.1. Forholdet mellem kvalitet, alsidighed og fleksibilitet.....	19
3.3.2. Samspil mellem uddannelse og dagligt arbejde.....	22
3.3.3. Faglig udvikling for pædagogisk uddannede.....	23
3.3.4. Specialist-igeneralistuddannelse.....	24
3.4. Institutionel placering og regionalisering.....	26
3.4.1. Tre modeller.....	26
3.4.2. Vurdering af de tre modeller.....	27
3.4.3. Specielt om pædagogseminariernes rolle.....	31
3.4.4. Sammenfatning vedr. 3.4.....	31
4. Forslag	33
4.1. Overbygningsuddannelsens generelle struktur og placering i uddannelsesfeltet	33
4.2. Formål.....	33
4.3. Opbygning og varighed.....	34
4.4. Indhold.....	35
4.5. Evaluering og uddannelsesafslutning.....	36
4.6. Adgangskrav.....	37

4.7. <i>Institutionel placering og regionalisering</i>	37
4.7.1. <i>Styrelse</i>	37
4.7.2. <i>Institutionel placering</i>	38
4.7.3. <i>Regionalisering</i>	40
4.8. <i>Finansiering</i>	40
4.8.1. <i>Overbygningsuddannelsen</i>	40
4.8.2. <i>Kandidatuddannelse</i>	40
4.8.3. <i>Forskning</i>	41
4.9. <i>Overgangsordning</i>	41
5. <i>Gennemførelse af udvalgets forslag</i>	42
<i>Bilag</i>	43
1. <i>Socialpædagogisk højskole (historie, opbygning og kapacitet)</i>	44
2. <i>Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger (historie m. m.)</i> —	49
3. <i>Notat om den økonomiske ramme for udvalgets forslag</i>	55
4. <i>Notat om bacheloruddannelse</i>	57
5. <i>Notat om socialrådgiveruddannelsen og videreuddannelsesmuligheder</i>	62
6. <i>Notat om sygeplejefaglig videreuddannelse m.v.</i>	71
7. <i>Arbejdsrapport fra Kommunernes Landsforening</i>	74

1. Indledning

1.1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning

På baggrund af udviklingen på det pædagogiske arbejdsområde vedtog Folketinget i 1991 med lov nr. 370 af 6. juni 1991 om uddannelse af pædagoger en reform af den pædagogiske grunduddannelse. Ved reformen blev de tre hidtidige pædagogiske grunduddannelser lagt sammen til én. At de forhold, der førte til denne sammenlægning, også ville få konsekvenser for videreuddannelserne for pædagoger på Socialpædagogisk Højskole og Danmarks Lærerhøjskole, blev allerede forudset af det udvalg, der forberedte reformen, og som afgav betænkning nr. 1213 „En fælles pædagoguddannelse“. Udvalget foreslog, at spørgsmålet blev taget op efterfølgende.

På dette grundlag nedsatte undervisningsministeren i november 1993 et udvalg om overbygningsuddannelse for pædagoger.

Udvalget fik følgende kommissorium:

„Det er udvalgets opgave at udarbejde forslag til ny struktur for den hidtil statsfinansierede videreuddannelse for pædagoger (årskursus på Socialpædagogisk Højskole og årskursus for børnehave- og fritidspædagoger på Danmarks Lærerhøjskole). Forslaget skal sikre størst mulig kvalitet, alsidighed og fleksibilitet i uddannelsen.

Udvalget skal herunder stille forslag om den fremtidige videreuddannelses formål, varighed, opbygning og indhold og overveje uddannelsens placering i forhold til bl.a. den pædagogiske grunduddannelse og de øvrige overbygningsuddannelser. I den forbindelse skal udvalget stille forslag om optagelseskriterier til uddannelsen.

Udvalget skal endvidere stille forslag om uddannelsens institutionelle placering, herunder overveje behovet for en regionalisering af uddannelsesudbudet og i denne forbindelse overveje bl.a. pædagogseminariernes rolle.

På baggrund af overvejelser over det fremtidige behov for videreuddannelse på området (antal studiepladser) skal udvalget stille forslag om uddannelsens fremtidige finansiering, herunder om evt. amts- og primærkommunal (med) finansiering, idet udvalgets forslag dog ikke må medføre statslige udgifter ud over den økonomiske ramme, der er afsat til videreuddannelse for pædagoger på finansloven for 1994."

Udvalget fik følgende sammensætning:

FORMAND

Fhv. socialminister Aase Olesen

MEDLEMMER

FORBUNDET AF OFFENTLIGT ANSATTE (FOA)

Forbundssekretær Lisa Dahl Christensen (FOA)

Suppleant: Formand Britt Petersen (FOA/LFS)

KBH. OG FRB. KOMMUNER

Kontorchef Poul Høygaard (Kbh.)

Suppleant: Pædagogisk konsulent Anna Olsson (Frb.)

KOMMUNERNES LANDSFORENING

Kontorchef Bjarne Kaspersen Hansen

Suppleant: Fuldmægtig Helle Kolind Mikkelsen

SOCIALPÆDAGOGERNES LANDSFORBUND

Forbunds næstformand Sissel Lindgaard

Suppleant: Uddannelseskonsulent Ditte Sørensen

BUPL - FORBUNDET FOR PÆDAGoger OG KLUBFOLK

Indtil 22. marts 1994:

Forretningsudvalgsmedl. Lone Iversen

Suppleant: Uddannelsessekretær Morten Brynskov

Efter 22. marts 1994:

Uddannelsessekretær Morten Brynskov

Suppleant: Forretningsudvalgsmedl. Anette Tråds Hansen

SOCIALMINISTERIET

Fuldmægtig Signe Hemmingsen

Suppleant: Fuldmægtig Gunvør Munch

AMTSRÅDSFORENINGEN I DANMARK

Kontorchef Steen Illeborg (ARF)

Suppleant: Kontorchef Niels Kristian Vigsø (Fyns Amt)

TILFORORDNEDE

DANMARKS LÆRERHØJSKOLE

Rektor Tom Ploug Olsen

Suppleant: Koordinerende kursusleder Karin Vilien

SOCIALPÆDAGOGISK HØJSKOLE

Rektor Elsa Schmidt

Suppleant: Kursusleder Stefan Mossalski

**REKTORFORSAMLINGEN FOR PÆDAGOG-
SEMINARIERNE**

Rektor Karin Lindstrøm

Suppleant: Rektor Peter Mikkelsen

DANMARKS LÆRERFORENING

Konsulent Thomas Seeberg

Suppleant: Konsulent Mette Haghfelt

SEKRETARIAT

Undervisningskonsulent Per Møllerup,

Fuldmægtig Susanne I. Rasmussen og

Overassistent Vivi Brunsgaard,

alle Undervisningsministeriet

1.2. Udvalgets arbejde

Udvalget har holdt 10 møder i perioden 19. november 1993 - 23. juni 1994.

Udvalget har modtaget henvendelser fra Dansk Magisterforening, Dansk Sløjdlærerskole og fra de studerende ved Socialpædagogisk Højskole.

Udvalget har med tilslutning fra Undervisningsministeriet fortolket kommissoriets bemærkning om den statslige udgiftsramme på den måde, at udvalgets forslag skal respektere de budgetteringsprincipper, der er indeholdt i budgetreformen (jf. bilag 2).

Udvalget har endvidere drøftet, om ordet socialpædagogik (og afledninger heraf) burde foretrækkes i den foreliggende sammenhæng - frem for ordet pædagogik (og afledninger heraf).

Udvalget er opmærksom på, at grunduddannelsen hedder uddannelse af pædagoger. På denne baggrund har udvalget valgt at benævne den uddannelse, man foreslår, overbygningsuddannelse for pædagoger. I forlængelse heraf har man valgt at bruge benævnelsen pædagoger for gruppen af uddannede (uanset om den uddannelsesmæssige baggrund er én af de tidligere grunduddannelser eller den ny uddannelse, hvorfra de første dimitteres i 1996).

Udvalget finder dog samtidig, at begrebet socialpædagogik bedst dækker de fællestræk, der kendetegner de mangfoldige former for pædagogisk indsats, den pædagogiske grunduddannelse kvalificerer **til**, og giver den mest præcise afgrænsning til andre former for pædagogisk indsats (forældres børneopdragelse, undervisning i folkeskolen, voksenundervisning osv.).

Da betænkningen lægger op til en sammenlægning af to uddannelser med hver sin kultur og hver sin sprogbrug, er det imidlertid udvalgets opfattelse, at det er nødvendigt at beskrive indholdet i betænkningen således, at begge faggrupper kan se deres praksis afspejlet gennem sprogbbru- gen.

Resultatet af drøftelserne er, at udvalget har fundet det hensigtsmæssigt ikke at foretrække det ene ord frem for det andet, idet det ikke har været muligt at nå frem til præcise definitioner, der dækker indholdet i de mange former for pædagogisk/socialpædagogisk indsats på pædagogernes arbejdsfelt. Udvalget har derfor fundet det mest korrekt at anvende begge ord.

København, den 23. juni 1994

AASE OLESEN (formand)

PER MOLLERUP

2. Sammendrag af udvalgets overvejelser og forslag

Udvalget konstaterer, at udviklingen og omstruktureringen på pædagogernes arbejdsfelt medfører nye arbejdsopgaver og nye krav til den pædagogiske faggruppes kvalifikationer. Udvalget betragter en statsligt reguleret overbygningsuddannelse som et nødvendigt led i bestræbelserne på at kvalificere indsatsen på dette område.

Udvalget foreslår, at der i fremtiden skal være én overbygningsuddannelse med en normeret varighed på ét studieår for hele arbejdsfeltet.

Udvalget foreslår, at uddannelsen udbydes landsdækkende (regionaliseret) og med fleksible og varierede tilrettelæggelsesformer, der muliggør såvel heltids- som deltidsstudier, og som gør en selvstændig gennemførelse og afslutning af afrundede dele af uddannelsen mulig.

Udvalget mener, at overbygningsuddannelsen skal tilrettelægges og udbydes sådan, at der er gode muligheder for individuel specialisering. Udvalget er dog samtidig af den opfattelse, at uddannelsen skal være en generalistuddannelse, forstået på den måde, at den specialkvalificering, den enkelte studerende opnår, skal være fagligt-teoretisk funderet på et sådant niveau, at kvalifikationerne kan gives bred relevans for området.

Uddannelsen må efter udvalgets opfattelse tilrettelægges sådan, at et frugtbart samspil bliver muligt mellem studierne og de erfaringer som udøvende pædagog, den studerende har erhvervet efter grunduddannelsens afslutning.

Udvalget finder det meget vigtigt, at uddannelsen i fremtiden kan identificeres som én uddannelse, og at dens kvalitet kan fastholdes på et entydigt niveau. Udvalget har

i denne forbindelse afvejet kommissoriets bemærkninger om kvalitet, alsidighed og fleksibilitet på følgende måde:

Den faglige kvalitet er det overordnede mål. Flexibiliteten må derfor primært angå studieformerne og adgangen til at stige af og på uddannelsen, og alsidigheden må forstås som generalistorientering.

Udvalget foreslår, at overbygningsuddannelsen opbygges med:

- en 1. del med etablering af teoretisk-metodisk grundlag, fælles for alle studerende,
- en 2. del med dyberegående studier på en række valgfrie pædagogfaglige områder og
- en 3. del med afsluttende skriftlig hovedopgave med selvvalgt emne af pædagogisk/socialpædagogisk relevans.

Hver del skal kunne tages for sig, idet uddannelsen dog tilrettelægges med en sådan progression, at 1. del normalt skal være bestået, før 2. del kan påbegyndes.

Efter udvalgets forslag afholdes eksamen som afslutning på hver del af studiet, og den afsluttende eksamen skal være på bachelorniveau.

Udvalget foreslår, at der etableres en bestyrelse for uddannelsen, og at uddannelsen efter en kortere overgangsperiode forankres i én selvstændig institution med en forpligtende samarbejdsaftale med en højere uddannelsesinstitution.

Et flertal (udvalget med undtagelse af FOA's repræsentant) foreslår, at bestyrelsen sammensættes således, at flertallet kommer fra de uddannede pædagogers arbejdsområder (amterne, kommunerne og personaleorganisationerne). Herudover bør der til bestyrelsen udpeges ét eller flere medlemmer med særlig sagkundskab.

FOA's repræsentant kan tilslutte sig dette forslag med den tilføjelse, at det flertal i bestyrelsen, der kommer fra de uddannede pædagogers arbejdsområder, skal sammensættes med paritetisk repræsentation mellem arbejdsgivere og arbejdsgivere.

Udvalget foreslår videre, at institutionen forpligtes til at udbyde uddannelsen regionaliseret.

Udvalget foreslår, at uddannelsen finansieres efter de principper, der gælder for Undervisningsministeriets budgetreform (taxameterbevilling og frit optag).

Udvalget foreslår endelig, at der gives institutionen en forskningsbevilling.

En del af udvalget foreslår, at der etableres hjemmel for og midler til oprettelse af en professionsfaglig kandidatuddannelse, samt at en del af forskningsbevillingen gives som mindst én forskerstilling.

3. Overvejelser

3.1. Overbygningsuddannelse for pædagoger

3.1.1. Begrebet videreuddannelse

Ordene efteruddannelse og videreuddannelse anvendes ofte i flæng eller sammenskrevet til „efter- og videreuddannelse“, således f.eks. i pædagoguddannelsesloven. Der har i tidens løb været gjort forsøg på at fastlægge ordenes forskellige betydning, men det er ikke lykkedes at nå frem til en fælles opfattelse af, hvad begreberne hver for sig dækker, og hvordan de afgrænses indbyrdes. Udvalget har afstået fra at bidrage til denne diskussion.

Udvalgets kommissorium omfatter alene videreuddannelse. Ved videreuddannelse i denne sammenhæng forstår udvalget et formaliseret overbygningsforløb på grunduddannelsen, hvorigennem den studerende inden for et eller flere områder tilegner sig videnskabeligt funderede kvalifikationer med relevans for socialpædagogisk praksis.

Udvalget har - i overensstemmelse med kommissoriet - lagt sig fast på den hidtil gældende opfattelse af opgave- og byrdefordelingen mellem staten og kommunerne, efter hvilken videreuddannelse af offentligt ansat personale er en statsopgave, mens efteruddannelse er en opgave for vedkommende arbejdsgiver.

Overbygningsuddannelse for pædagoger forstår udvalget således som en statsligt reguleret videregående uddannelse, der kan tages efter en pædagogisk grunduddannelse og et antal års beskæftigelse på arbejdsområdet.

Udvalget har drøftet, hvilke generelle krav der bør stilles til en sådan overbygningsuddannelse, og vil på denne baggrund fremhæve følgende overordnede træk:

Overbygningsuddannelsen skal forøge den studerendes teoretiske viden med afsæt i vedkommendes praksis som pædagog. Uddannelsen skal sikre fordybelse i flere videnskabelige discipliner (fx. pædagogik og sociologi, med hertil hørende underområder fx. ledelse og organisation), samt fag med rødder i det socialpædagogiske arbejdes kulturelle traditioner (fx. musik og drama).

Karakteristisk for uddannelsen er,

at den på de udvalgte områder er betydeligt mere teoretisk dybtgående end grunduddannelsen

at den omfatter en nærmere analyse af de teorier og metoder, som ligger bag de forskningsresultater, den studerende sætter sig ind i under uddannelsen

at den ganske overvejende omhandler forskellige aspekter ved den praksis som pædagog, deltagerne har erfaring med.

I afsnit 3.2. redegøres for arbejdsområdets udviklingstendenser og for en række funktionsområder, hvor den forøgede teoretiske og praktiske viden fra en overbygningsuddannelse vil være særdeles relevant.

3.1.2. Udviklingen i de lange videregående uddannelser og forskningen

De to hidtidige videreuddannelser har i høj grad bidraget til fagområdets faglige kvalificering. Der har fra arbejdsgivere og arbejdstagere dog været et ønske om en adgangs- og strukturforenkling, som i højere grad er i overensstemmelse med arbejdsområdets organisation, ligesom der har været et stigende krav fra både studerende og arbejdsfeltet om et forøget teoretisk niveau for uddannelsen.

Det generelle uddannelsesniveau i samfundet er hævet, både hvad angår skoleuddannelser, erhvervsuddannelser og videregående uddannelser. I de seneste år er der foretaget en reform af strukturen i de lange videregående uddannelser.

Reformen på de lange videregående uddannelser indebærer et uddannelsesforløb med en række selvstændigt afrundede studieforløb: 3 års studier til bachelorniveau,

herefter mulighed for 2 års studier til kandidatniveau og afsluttende mulighed for en 3-årig forskeruddannelse, ph.d. Reformen indebærer udstrakte muligheder for at kombinere enkelt-fagområder fra tidligere kendte enhedsuddannelser, ligesom den indebærer mulighed for at kombinere bachelorgrad med kandidatgrad fra forskellige områder.

De hidtidige videreuddannelser for pædagoger har ikke en eksamensafslutning, der kan falde ind i dette mønster og dermed give en god fleksibilitet med hensyn til at sikre en livslang, løbende kvalificering også for pædagoger. Samtidig er gruppen af pædagoger, der søger universitetsstudier og ikke optages, af en betydelig størrelse - og i øvrigt den største enkeltgruppe af afviste med en forudgående mellemlang videregående uddannelse. (kilde: Den koordinerede Tilmelding, Københavns Universitet, 1993).

Der er enighed i udvalget om, at den kommende overbygningsuddannelse ikke må forringe allerede eksisterende muligheder for pædagogers adgang til f.eks. kandidatuddannelser. Der er ligeledes enighed om, at det vil være naturligt, at adgangsmulighederne til andre kandidatoverbygninger bliver smidiggjort for pædagoger, der har gennemført overbygningsuddannelsen for pædagoger. Det er derfor efter udvalgets opfattelse nødvendigt, at den fremtidige overbygningsuddannelses afsluttende eksamen bedømmes på et niveau, der ækvivalerer med de højere uddannelsesinstitutioners bachelorniveau på sammenlignelige uddannelser.

Dele af udvalget finder det endvidere ønskeligt, at der etableres en særlig kandidatuddannelse med henblik på at udvikle den hidtil svage indsats med forskning og teori-dannelse på området.

En hensigtsmæssig begyndelse på denne udvikling vil være den forsknings- og udviklingsbevilling til overbygningsuddannelsen, som der er enighed i udvalget om at foreslå.

I afsnit 3.3. gøres rede for udvalgets overvejelser vedrørende uddannelsens teoretiske niveau.

3.2. Arbejdsrådets behov for videreuddannelse og anden form for overbygning

3.2.1. Generelle tendenser i udviklingen på arbejdsområdet

Arbejdsområdet har gennem de senere år været kendetegnet ved målsætninger om decentralisering, integration, nærhed og mindsteindgreb, brugernes medindflydelse, tværfagligt samarbejde og nedbrydning af traditionelle sektor- og faggrænser. For en nærmere redegørelse for denne udvikling henviser udvalget til betænkning nr. 1213 „En Fælles Pædagoguddannelse“, november 1990 - og her specielt til den redegørelse, der er optaget i betænkningen som bilag 1 (s. 95 ff.).

Nogle vigtige nøgleord i denne forbindelse er faglig fornyelse og udvikling, deltagelse i omstillingsprocesser, samarbejde med andre faggrupper, systematisk vidensopsamling, projektudvikling og udvikling af langsigtede strategier for opgaveløsningen inden for specifikke områder.

Der er således behov for pædagoger, der er i stand til at tage initiativ til, tilrettelægge, gennemføre, evaluere og formidle sociale og pædagogiske udviklingsprocesser på alle niveauer.

Denne udvikling og omstrukturering medfører nye arbejdsopgaver og nye krav til den pædagogiske faggruppes kvalifikationer med konsekvenser ikke blot for grunduddannelsen, men også for videreuddannelsen.

Udvalget betragter overbygningsuddannelsen som et nødvendigt led i bestræbelserne på at kvalificere indsatsen på et område, hvis betydning understreges af de omfattende ressourcer, samfundet sætter af til det.

3.2.2. Behovet for overbygningsuddannelse

Som udviklingen tegner sig aktuelt er der efter udvalgets opfattelse behov for overbygningsuddannelse med henblik på opkvalificering i forhold til bl.a.

det daglige arbejde som pædagog
konsulentfunktioner
formidlings- og undervisningsfunktioner
ledelsesmæssige funktioner
funktioner i forbindelse med udviklingsarbejde og forsøg.

3.2.2.1. Det daglige arbejde som pædagog. Den enkelte pædagog skal være i stand til at udvikle sin praksis og deltage i udviklingen inden for arbejdsområdet. Forudsætningerne for at leve op til dette krav om fortsat kvalificering tilegnes gennem grunduddannelsen. Kvalificeringen finder sted gennem samspillet mellem handling og refleksion i det daglige arbejde og understøttes bl.a. af deltagelse i udviklingsarbejde og efteruddannelseskurser.

For at kunne drage fuldt nytte af det udviklingspotentiale, der ligger i den pædagogiske arbejdsstyrke, er det imidlertid nødvendigt, at ledere og medarbejdere med nogle års praksiserfaring herudover kan tilbydes et egentligt overbygningsforløb, der giver mulighed for at kvalificere sig på højere niveau i forhold til det almindelige daglige arbejde og i forhold til de nye opgaver, der følger af udviklingen på området.

3.2.2.2. Konsulentfunktioner. For at understøtte denne udvikling er der behov - ikke blot for tilførsel af ny faglig viden - men også for faglig supervision af pædagoger med særlige opgaver, for at koordinere indsatsen på overordnet plan og for at give vejledning og information til såvel det politisk - administrative system som til den enkelte institution og den enkelte bruger. Og der er behov for en kvalificeret indsats i det tværfaglige samarbejde.

For at løfte disse opgaver kræves faglig viden, metodekendskab og analytiske forudsætninger på et niveau, der er højere end grunduddannelsens.

3.2.2.3. Formidlings- og undervisningsfunktioner. Ikke blot i forbindelse med de netop nævnte konsulentfunktioner er der brug for formidlingskompetence på

højt niveau. Fagområdet har behov for kompetente undervisere på mange niveauer, og det forekommer vigtigt at give pædagoger mulighed for gennem videreuddannelse at kvalificere sig til sådanne formidlings- og undervisningsopgaver med relation til deres eget arbejdsområde.

Kvalifikationskravene til lærere på grunduddannelses-seminarierne er stigende. For at fastholde muligheden for, at seminarielærere kan rekrutteres blandt personer med erfaringer fra pædagogisk praksis, er det vigtigt, at der gennem overbygningsuddannelse gives mulighed for, at pædagoger kan kvalificere sig både fagligt og med hensyn til undervisningskompetence på et niveau, der matcher disse krav.

3.2.2.4. Ledelsesmæssige funktioner. Med decentraliseringen stilles der krav - ikke blot til ledelsen, men også til medarbejderne - om fortrolighed med organisatoriske og administrative forhold. I det daglige arbejde stilles krav om, at personalet individuelt og i samarbejde kan inddrage og indtænke den måde, hvorpå organisatoriske forhold og ledelsesstrukturer påvirker opgaveløsningen.

Overbygningsuddannelse inden for dette område vil ikke blot generelt øge kvalifikationsgrundlaget i forbindelse med rekruttering af ledere, men også kunne gøre det muligt for pædagoger at uddanne sig på en sådan måde, at de vil kunne påtage sig opgaver på forvaltningsniveau.

3.2.2.5. Funktioner i forbindelse med udviklingsarbejde og forsøg. En af de måder, hvorpå man i de senere år bredt og omfattende har bidraget til udviklingen af kvaliteten på området, er ved udviklingsarbejde og forsøg. Denne tendens forventes at fortsætte. Der er derfor behov for, at pædagoger uddannes ud over grunduddannelsesniveaueet ikke blot til at deltage i, men også til at forestå udviklingsarbejde og forsøg.

Udvalget har konstateret, at egentlig forskning med direkte relation til pædagogers arbejde er forbavsende sporadisk og ukoordineret. Området må - bl.a. på baggrund

af de ressourcer, der investeres i det - siges at være stærkt underprioriteret i forskningsmæssig henseende.

Udbud af overbygningsuddannelse med sigte på udviklingsarbejde og forsøg ville således også være et spædt skridt i retning af at rette op på dette forhold. En sådan uddannelse bør tilpasses det øvrige videreuddannelses-system, sådan at det bliver muligt for den interesserede og kvalificerede pædagog at studere videre til kandidat-niveau og ph.d.-niveau. Dette kunne åbne muligheden for, at der sidenhen vil kunne rekrutteres forskere fra området. Denne mulighed for forskerrekuttering ser dele af udvalget gerne realiseret.

3.3. Kvalitet, alsidighed og fleksibilitet

3.3.1. Forholdet mellem kvalitet, alsidighed og fleksibilitet

I afsnit 3.1 og 3.2. har udvalget beskrevet sine overvejelser dels over en fremtidig overbygningsuddannelses karakter dels over arbejdsområdets behov i forhold til en sådan overbygningsuddannelse. Det efterfølgende bygger på disse overvejelser.

Centrale krav til 90'ernes videregående overbygningsuddannelser er faglig kvalitet, mulighed for at tilpasse sig brugernes ønsker og behov, samfundets forandringer, og en varig uddannelsesmæssig værdi trods tilpasninger og omskiftelser.

Udvalget finder, at kommissoriets krav om, at udvalgets forslag skal sikre størst mulig kvalitet, alsidighed og fleksibilitet i uddannelsen, med rette bør stilles til alle dele af forslaget. Det gælder, når det drejer sig om udnyttelsen af de ressourcer, der stilles til rådighed for uddannelsen. Det gælder også, når det drejer sig den måde, hvorpå man via styrelsesordning og ledelsesstruktur sikrer en hensigtsmæssig løsning af uddannelsesopgaven. Og det gælder for uddannelsen som sådan.

I dette afsnit har udvalget valgt at koncentrere sig om de aspekter, der vedrører selve uddannelsen, dens indhold og tilrettelæggelse. Man har endvidere bestræbt sig på at fastholde et dobbelt perspektiv: på den ene side holde

linien til grunduddannelsens sigte (generalist) og på den anden side bygge bro til det overliggende uddannelsessystem.

I denne forbindelse har udvalget drøftet kravene til uddannelsens teoretiske niveau, et niveau, der allerede tidligere i betænkningen (f.eks. i afsnit 3.1.1.) er blevet karakteriseret som videnskabeligt funderet.

Når udvalget har valgt denne karakteristik er det udtryk for, at udvalget har fundet det afgørende at signalere et rimeligt højt niveau, og udtryk for, at udvalget lægger megen vægt på, at uddannelsens afslutning vil kunne placeres i uddannelsessystemet på bachelorniveau.

De tre begreber, kvalitet, alsidighed og fleksibilitet, afgrænses under foranstående synsvinkel nærmere i det følgende.

Faglig kvalitet i en overbygningsuddannelse kan generelt og principielt karakteriseres ved følgende træk:

- uddannelsen er videnskabeligt funderet og orienteret (faglig dybde)
- uddannelsen er helhedsorienteret og analytisk (fagligt overblik)
- uddannelsen indeholder etiske overvejelser over praktiske handlemuligheder og den har ligeværdigt fokus på teoretisk analyse af forandringsprocesser hos genstanden, agenten og den institutionelle ramme, som arbejdet udføres i (fagligt handlerum).

Begrebet alsidighed vil ofte henvise til bredde i indhold (fagområder, bi-emner osv.). Det vil dog også ofte henvise til det, der almindeligt i uddannelsessammenhæng betegnes som generalistorientering eller helhedssyn - dvs. et højere, overordnet analyseniveau, som omfatter et samlet blik på mange forskellige praktiske og teoretiske problemstillinger og deres indbyrdes samvirke (dette er ofte også kaldt breddeperspektiv). Alsidighed forstået på denne måde er i positiv samklang med kvalitetskravet.

Begrebet fleksibilitet betyder almindeligvis smidighed og tilpasningsdygtighed og kan i en overbygningsuddannelse både angå indhold (fagområder, bifag osv.), antal fagområder og bifag, tidspunkter i studieforløbet, hvor de enkelte fagområder, bifag mv. behandles, samt de studiemønstre, den studerende kan benytte.

Kvalitet, alsidighed og fleksibilitet udgør efter udvalgets opfattelse en treenighed, hvor kvaliteten må have en styrende funktion, hvis der fortsat skal være belæg for, at staten finansierer uddannelsen som et bidrag til den almene kvalificering af arbejdsområdet.

Overbygningsuddannelsen kan således ikke tilrettelægges med en sådan grad af fleksibilitet, at et ønske om at få mange forskellige inspirationskilder uden en teoretisk-videnskabelig fordybelse kan imødekommes. Et sådant ønske må henvises til efteruddannelsessektoren. Uddannelsen kan efter udvalgets opfattelse heller ikke tilrettelægges så fleksibelt, at et ønske om at bruge al den forhåndenværende studietid på fordybelse i ét og kun ét snævert område kan imødekommes. Et sådant ønske må henvises enten til de dele af efteruddannelsessektoren, der har specialiseret sig i langvarige fordybelseskurser, eller til de højere uddannelsesinstitutioners kandidatuddannelser.

Uddannelsen må derimod tilrettelægges fleksibelt med henblik på at give studerende mulighed for en overordnet teoretisk kvalificering og - i slutningen af uddannelsen - mulighed for at vælge ét af flere mulige brede videnskabelige fagområder med relation til det pædagogiske praksisområde med henblik på særlig fordybelse.

Når kvaliteten (forstået som dybde og bredde) er det overordnede mål, må fleksibiliteten (i form af individuelle valgmuligheder for den enkelte studerende) begrænses for at sikre et kvalificeret niveau af fagligt/analytisk fordybelse.

Udvalget finder, at en overbygningsuddannelse for pædagoger, der skal opfylde de generelle behov fra arbejdsområdet, der er beskrevet i afsnit 3.2., må have mulighed for

- uden tunge beslutningsprocesser - at blive tilpasset skiftende ydre betingelser, hvad angår rammer, studieformer og studiestruktur. Men en sådan tilpasning bør altid foretages med sigte på, at den faglige kvalitet oprettholdes på samme niveau.

I de følgende afsnit behandles væsentlige konkrete delproblemstillinger, der af historiske eller principielle grunde er centrale for den pædagogiske faggruppes fremtidige overbygningsuddannelse, og som har tæt sammenhæng med kravene til kvalitet, fleksibilitet og alsidighed i overbygningsuddannelsen.

33.2. Samspil mellem uddannelse og dagligt arbejde

I grunduddannelsen er indbygget en vekselvirkning mellem teoretisk fordybelse og arbejde. Pædagoguddannelsen er en videregående uddannelse, der skal kvalificere til praktisk pædagogisk/socialpædagogisk arbejde.

Udvalget finder, at en overbygningsuddannelse, hvis faglige mål er at bidrage til en højere kvalificering af det pædagogiske fagområdes praksis, som udgangspunkt skal have en række voksenpædagogiske overvejelser over, hvordan man kan frugtbar gøre samspillet mellem en videregående uddannelse og de erfaringer som udøvende pædagog, den studerende har erhvervet efter grunduddannelsens afslutning.

I de to nuværende videreuddannelser er et af de fælles optagelseskrav et fast antal års erhvervs erfaring som uddannet pædagog (for den enes vedkommende to år og for den andens tre). I undervisningen begge steder bruges eksempler fra de studerendes hverdag som pædagoger til at fremme både den teoretiske videreudvikling og udviklingen af analysen af handlemuligheder på mindst to måder: dels bruges de som illustration af teoretiske kerne spørgsmål, dels bruges de som udgangspunkt for træning i at omforme vante tænkemåder og analyser til nye og dermed til at lægge grunden for nye handlemuligheder i det daglige arbejde.

Skal arbejds erfaringer nyttiggøres i en studiesammenhæng på videregående niveau, mener udvalget, at følgende forhold er afgørende for, at kvaliteten af uddannelsen kan sikres:

- arbejds erfaringerne skal være indhentet i en professionel funktion, dvs. som ansat, uddannet pædagog med de faglige og moralske forpligtelser dette indebærer,

- arbejds erfaringerne skal have så lang samlet varighed, at en naturlig professionel usikkerhed som nyuddannet har mulighed for at være blevet omdannet til professionelt formulerede problemer, spørgsmål eller nysgerrighedsområder,

- underviserstaben som helhed skal have forudsætninger for at indleve sig i de professionelle problemer og spørgsmål og skal samtidig have forudsætninger for (fagligt og voksenpædagogisk) at bidrage til at løfte disse videre fra praksisforståelsens problem til en teoretisk-analytisk forståelse og yderligere videre til et videnskabeligt niveau.

Arbejds erfaringer kan nyttiggøres i mange forskellige former for studiestrukturer. De kan nyttiggøres i studieforløb med fuldtidsstudium og i forløb med deltidstudium. De kan nyttiggøres i forløb, der er opdelt i særskilte valgheder, og i forløb, der er sammenhængende. Undervisernes almene voksenpædagogiske kvalifikationer og faglige indsigt i de konkrete og almene professionelle problemer og spørgsmål er væsentlige for sikring af niveauet i de varierede studiesammenhæng, som denne arbejds erfaring skal anvendes i.

333. Faglig udvikling for pædagogisk uddannede

Rammerne for de to hidtil eksisterende videreuddannelser for pædagoger har af historiske grunde været forskellige. I uddannelsesbekendtgørelsen for Socialpædagogisk Højskole (se bilag 1) er fokus for formålet med uddannelsen „at lede, tilrettelægge og gennemføre socialpædagogisk og administrativt arbejde“. For Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger er der ingen ministeriel formålsbeskrivelse, men den interne formålsbeskrivelse har vægtet

de pædagogfaglige teoretiske og analytiske færdigheder (se bilag 2).

Det er i lyset af disse forskelle naturligt at overveje, hvilket fokus en fremtidig formålsformulering for overbygningsuddannelsen skal have.

I den nuværende uddannelsesmæssige situation og set i lyset af en statsligt finansieret og reguleret overbygningsuddannelse med faglig kvalitet som det styrende mål er der efter udvalgets opfattelse ingen begrundelse for en markeret skelnen mellem faglig udvikling og ledelsesmæssige funktioner.

Pædagogisk/socialpædagogisk praksis har to grundlæggende redskabsforudsætninger. Det ene redskab er den enkelte medarbejders færdigheder i at analysere, vurdere og handle udviklingsfremmende i den direkte personlige relation i det daglige arbejde. Det andet redskab er medarbejderens færdigheder i at analysere, vurdere og handle i den organisatoriske sammenhæng, hvori arbejdet foregår.

Den antydede, historisk betingede modsætning - at ledere primært skal kvalificere sig på de ledelsesmæssige fagområder, og medarbejdere primært på de praktisk-pædagogiske fagområder - er således ikke en reel modsætning. Udvalget finder det derfor naturligt, at formålsformuleringen for overbygningsuddannelsen tager udgangspunkt i, at begge grundlæggende redskabsforudsætninger studeres på videregående niveau.

33.4. Specialist-/generalistuddannelse

I lyset af, at den fælles pædagoguddannelse, der blev besluttet ved Lov nr. 370 af 6. juni 1991, i højere grader en generalistuddannelse end de tidligere særskilte pædagoguddannelser, er det påkrævet at overveje, hvordan en fremtidig overbygningsuddannelse skal placere sig med hensyn til vægt på specialkvalificering over for generalistkvalificering.

Udvalget mener, at overbygningsuddannelsen skal tilrettelægges og udbydes sådan, at der er gode muligheder for individuel specialisering.

Udvalget er dog samtidig af den opfattelse, at uddannelsen skal være en generalistuddannelse, forstået på den måde, at den specialkvalificering, den enkelte studerende opnår, skal være fagligt-teoretisk funderet på et sådant niveau, at kvalifikationerne kan gives bred relevans for området, og forstået på den måde, at der skal være én uddannelse for hele området. I forhold til arbejdsmarkedets behov er der ikke brug for to eller flere uddannelser til hver sin del af arbejdsområdet eller én uddannelse med flere på forhånd fastlagte linier med relation til hver sit særlige område.

De videnskabelige fagområder og traditioner, der hidtil har været grundlæggende for pædagogisk/socialpædagogisk praksis, er hjemmehørende i de humanistiske og samfundsvidenskabelige videnskabsgrene. En lang række forskellige videnskabsgrene inden for disse to hovedområder er traditionelt de felter, der trækkes på.

I afsnit 3.1 og 3.3.1. er det fastslået, at kravet til den faglige kvalitet er forankret i videnskabelig analyse og teori-dannelse, og at både fordybelse og bredde i denne kvalificering er nødvendig.

Ligesom det er tilfældet i lange videregående uddannelser, vil det efter udvalgets opfattelse også for en overbygningsuddannelse, der tages oven på en mellemlang videregående uddannelse være hensigtsmæssigt, at den studerende kan vælge et udgangspunkt for sin faglige fordybelse og overblik, som er af mere snæver faglig karakter. I disse lange videregående uddannelser, er det ofte tilfældet, at dette valg sker i forbindelse med udarbejdelse af specialeafhandlinger, valg af fagligt-teoretisk fordybelsesområde i en del af studieperioden, eller en kombination af disse muligheder.

Udvalget ser ingen særskilt grund til, at denne generelle model for fastholdelse af faglig dybde og bredde ikke

skulle anvendes for en overbygningsuddannelse for pædagoger. Breddekravet ville i så fald - sådan som tilfældet er i de lange videregående uddannelser - skulle tilgodeses i formuleringen af kravene til eksamen ved hovedopgaver og ved de fagligt-teoretiske fordybelsesdiscipliner

3.4. Institutionel placering og regionalisering

Af kommissoriet fremgår, at udvalget skal stille forslag om uddannelsens institutionelle placering, herunder overveje behovet for en regionalisering af uddannelsesudbudet og i denne forbindelse overveje bl.a. pædagogseminariernes rolle.

Der er i udvalget fuld enighed om, at man i videst muligt omfang bør undgå, at pædagoger alene på grund af afstand mellem arbejdssted og uddannelsessted afskæres fra at deltage i uddannelsen. Hvis et af hovedformålene med overbygningsuddannelsen skal opfyldes, må flest muligt af de motiverede og kvalificerede pædagoger have adgang til den, og den må derfor udbydes med en rimelig geografisk spredning.

3.4.1. Tre modeller

Udvalget har overvejet følgende tre modeller for regionalisering og institutionsforankring af overbygningsuddannelsen:

Model A.

Uddannelses- og styrelsesansvar, og hermed også bevillinger, placeres på en hovedentreprenør: en selvstændig institution ved en højere uddannelsesinstitution.

Hovedentreprenøren udbyder også uddannelsen decentralt i samarbejde med relevante uddannelsesinstitutioner i de enkelte regioner, et samarbejde, der evt. kan formidles gennem afdelinger oprettet forskellige steder i landet.

Model B.

Uddannelsen fikses ikke på forhånd til én eller flere bestemte institutioner, men kan udbydes regionalt i et samarbejde mellem interesserede, relevante uddannelsesinstitutioner i de enkelte regioner.

Model C.

Uddannelsen forankres i en styringsenhed, der udliciterer uddannelse til gennemførelse på en flerhed af forskellige uddannelsesinstitutioner med faglig ekspertise på de felter, den pågældende del af uddannelsen vedrører.

3.4.2. Vurdering af de tre modeller

I det følgende vurderes de tre modeller i lyset af nogle af de hovedsynspunkter, der i øvrigt har været ledende for udvalgets overvejelser:

Uddannelsen

- skal være landsdækkende
- skal kunne identificeres som én uddannelse, og dens kvalitet skal fastholdes på et entydigt niveau
- må ikke blive en uddannelsesmæssig blindgyde,
- bør sættes i sammenhæng med en eksisterende og kommende forskning på området,

3.4.2.1. Uddannelsen skal være landsdækkende. Uddannelsen skal med andre ord udbydes sådan, at den møder uddannelsesbehovet på arbejdsfeltet.

Den eksisterende model er den med en hovedentreprenør med et antal provinsafdelinger, hvor - eller hvorigennem - uddannelsen også udbydes. De hidtidige erfaringer med denne model (model A) har vist visse vanskeligheder med at opnå en tilstrækkelig geografisk spredning af uddannelsestilbuddet.

Det er imidlertid næppe modellen som sådan, der er årsag til alle vanskelighederne. Mulighederne for et regionaliseret udbud afhænger bl.a. også af det samlede antal studiepladser og af uddannelsens tilrettelæggelse. Således har f.eks. Socialpædagogisk Højskole i en årrække været bundet til et maksimalt samlet optag på ca. 120 studerende årligt til et fuldt, sammenhængende kursus af 10 måneders varighed. Et sådant grundlag begrænser i meget høj grad mulighederne for at regionalisere uddannelsesudbudet.

I fremtiden vil de studerende, der hidtil har henvendt sig til henholdsvis Socialpædagogisk Højskole og Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger, skulle betragtes under ét. Dette forhold vil alt andet lige betyde, at en regionalisering kan baseres på et væsentligt forøget studenterunderlag - hvorved mulighederne for denne regionalisering vil forbedres. Og med hensyn til uddannelsens tilrettelæggelse lægger udvalget netop vægt på en så høj grad af fleksibilitet, at der heller ikke heri skulle være væsentlige hindringer for en rimelig regionalisering.

Imidlertid indeholder model A - en fast institutionel forankring af uddannelsen med en enkelt institution som hovedentreprenør - i sig selv visse begrænsninger m.h.t. mulighederne for regionalisering. Den institutionelle inerti, der bl.a. er en følge af indgåede aftaler om lokaler, lærerkræfter m.v. specielt med henblik på udbud af overbygningsuddannelsen, kan sætte visse grænser for, hvor meget uddannelsen kan spredes, og især for, hvor hurtigt man kan sadle om - også hvad angår regionalisering.

Den model, hvorefter uddannelsen frit kan udbydes i et samarbejde mellem interesserede institutioner (model B), er med hensyn til mulighederne for at indrette udbudet efter efterspørgslen særdeles fleksibel. Uddannelsen vil principielt til en hver tid kunne udbydes i de regioner, hvor behovet er til stede/størst, og regionaliseringen vil i princippet kunne variere fra år til år. Der må antages at være et ganske stort antal interesserede institutioner, mens antallet af studerende ikke vil være stort nok til, at alle institutioner kan komme på banen. Etableringsfasen under en så åben model som model B vil derfor formentlig blive præget af en vis konkurrence imellem institutionerne om at få del i denne uddannelse - en situation, der ikke nødvendigvis harmonerer med den grundlæggende forudsætning om regionalt samarbejde. Disse forhold vil formentlig føre til, at uddannelsen - i det mindste i løbet af en årrække - vil få en fastere forankring på et begrænset antal institutioner. Herved vil vilkår og forudsætninger for regionalisering efter denne model i den sidste ende næppe adskille sig væsentligt fra det, som gælder efter

modellen med én hovedentreprenør. Men man har overladt udpegningen af hovedentreprenør(er) til markedskræfter og andre kræfter.

Det er derfor sandsynligt, at Model B vil udvikle sig på en sådan måde, at regionaliseringsmulighederne efter en kortere årrække næppe vil være bedre efter denne model end efter model A. Muligvis vil den endda - hvis uddannelsen ender med at blive forankret i en række mindre institutioner - på længere sigt vise sig at være mindre fleksibel med hensyn til regional variation af udbudet.

En del af de problemer, der er forbundet med model B, vil formentlig kunne afhjælpes ved et etablere en styringsenhed efter model C. Men meget vil her afhænge af, hvilken kompetence en sådan styringsenhed tillægges, og hvilke forhåndsftaler den kan indgå med uddannelsesinstitutionerne.

3.4.2.2. Uddannelsen skal kunne identificeres som én uddannelse, og dens kvalitet skal fastholdes på et entydigt niveau. Når det er vigtigt for udvalget, at den formelle ramme for uddannelsen giver mulighed for fleksible og varierede tilrettelæggelsesformer, hænger det bl.a. sammen med ovennævnte krav om, at uddannelsen skal være et realistisk tilbud til flest muligt. Pædagogers arbejdsvilkår og øvrige livsomstændigheder er indbyrdes meget forskellige. Uddannelsen må derfor kunne udbydes under former, der matcher flest muligt af disse forskelle. Uanset de varierede udbudsformer skal uddannelsen dog kunne identificeres som én uddannelse, og kvaliteten skal fastholdes på et entydigt niveau.

Model B giver i princippet gode muligheder for at tilrettelægge uddannelsen efter regionale forhold, bl.a. fordi denne model lægger op til, at uddannelsesinitiativet udspringer lokalt. Derimod vil det i et broget landskab med mange lokale udbydere antagelig kunne volde vanskeligheder m.h.t. en entydig identifikation af uddannelsen og dens kvalitet.

En styringsenhed som efter model C vil formentlig i nogen grad kunne medvirke til at fastholde et entydigt

kvalitetsniveau på den flerhed af forskellige uddannelsesinstitutioner, hvorpå uddannelsen kan gennemføres.

At der etableres et uddannelsesstilbud, hvor hensynet til de fleksible tilrettelæggelsesformer er afvejet i forhold til kvalitetskrav og kravet om en entydig identifikation af uddannelsen, kan imidlertid formentlig bedst sikres gennem en på forhånd udpeget hovedentreprenør med det samlede uddannelsesansvar (model A).

3.4.2.3. Uddannelsen må ikke blive en uddannelsesmæssig blindgyde. Udvalget har opfattet kommissoriet om at overveje uddannelsens placering i forhold til bl.a. den pædagogiske grunduddannelse og de øvrige overbygningsuddannelser på den måde, at den uddannelse, udvalget foreslår, bør bidrage til sammenhængen i uddannelsessystemet. Dette betyder, at den på den ene side skal holde forbindelse til grunduddannelsessystemet - og her måske ikke alene pædagoguddannelsen - og på den anden side skal tilrettelægges sådan, at den giver de pædagoger, der har lyst og mulighed herfor, adgang til at gå videre i uddannelsessystemet.

En af forudsætningerne for, at uddannelsen ikke skal blive en uddannelsesmæssig blindgyde, men tværtimod kunne lede videre i uddannelsessystemet, er, at uddannelsen kan honorere de ovenfor nævnte krav om entydig identifikation af uddannelsen og dens kvalitet. Opfyldelse af denne forudsætning sker derfor formentlig bedst ved model A.

3.4.2.4. Uddannelsen bør sættes i sammenhæng med eksisterende og kommende forskning på området. Udvalget har konstateret, at den forskning, der har direkte relation til pædagogernes arbejdsområde, er sporadisk og ukoordineret. I denne situation er der intet umiddelbart grundlag for at foretrække den ene af ovennævnte modeller for den anden. Man kunne imidlertid forestille sig, at en hovedentreprenør bedre end en række småhandværkere - hvad enten deres videreuddannelsesengagement er styret af en enhedsbestyrelse eller ej - ville være i stand til at tilvejebringe et overblik over en sådan forskning og **til** at

medvirke ved formidling og eventuelt koordinering af forskningen.

I det omfang man måtte mene, at der er behov for en mere systematisk og sammenhængende forskningsindsats på området - en opfattelse, der ikke forekommer udvalget urimelig - bør model A foretrækkes, og hovedentreprisen bør være en institution med tilknyttet forskning.

3.4.3. Specielt om pædagogseminariernes rolle

De 32 seminarier, som er rimeligt jævnt fordelt ud over hele landet, uddanner nu pædagoger til hele arbejdsområdet. Seminarierne er i kontakt med alle former for pædagogisk/socialpædagogisk arbejde gennem samarbejdet med praktikpladsudvalgene og med praktikinstitutionerne, der generelt repræsenterer hele området. Seminarierne er også gennem deres bestyrelser, hvor flertallet af medlemmerne kommer fra pædagogernes arbejdsområde og lokalområdet, i kontakt med det lokale pædagogiske/socialpædagogiske arbejde.

Hertil kommer, at seminarierne har adgang og økonomi til at indgå i forsøgs- og udviklingsarbejde. Seminarierne har i denne forbindelse besluttet at etablere regionale netværk, der bør omfatte seminarier, udviklingsmiljøer, videnscentre og forskningsinstitutioner, og en landsdækkende databank til systematisk opsamling og registrering af forsøgs- og udviklingsprojekter.

Endelig har seminarierne hjemmel i pædagoguddannelsesloven til at udbyde efter- og videreuddannelse til pædagoger.

Seminarierne har således mulighed for at formidle en sammenhæng mellem grunduddannelsen og overbygningsuddannelsen og vil således også - uanset, hvilken af ovennævnte modeller der vælges, - kunne spille en aktiv rolle i samarbejdet om denne uddannelse.

3.4.4. Sammenfatning vedr. 3.4.

På grundlag af ovenstående overvejelser foretrækker udvalget, at overbygningsuddannelsen forankres i en selv-

stændig institution med egen bestyrelse, og at denne institution indgår en forpligtende samarbejdsaftale med en højere uddannelsesinstitution (en kombination af model A og model C). Der henvises i øvrigt til udvalgets forslag vedrørende institutionel placering i afsnit 4.7.

4. Forslag

4.1. Overbygningsuddannelsens generelle struktur og placering i uddannelsesfeltet

De eksisterende videreuddannelser for pædagoger udgør, som tidligere nævnt, en blindgyde i forhold til det samlede videregående uddannelsessystem. Der er derfor også enighed om, at det i forbindelse med revisionen af overbygningsuddannelsen for pædagoger bør undgås, at der skabes en ny blindgyde. Det stiller nogle formelle krav, som er beskrevet i kapitel 3.

Udgangspunktet er et ønske om at se uddannelsen til pædagog i et livslangt uddannelsesperspektiv, der gør det muligt for de særligt kvalificerede eller interesserede at gå fra grunduddannelse og efteruddannelsesforløb over bachelorgrad til kandidatgrad og videre til forskningsuddannelserne ph.d og Doktor.

Der er i de senere år skabt sådanne muligheder for en række mellemlange videregående uddannelser. Mulighederne har betydning for rekrutteringen af studerende til grunduddannelsen, idet flere og flere uddannelsessøgende lægger vægt på at kunne se deres grunduddannelse i sammenhæng med et livslangt uddannelsesperspektiv.

For at give mulighed for en sådan sammenhæng eller for i det mindste at forhindre en ny fremtidig barriere i uddannelsessystemet er det nødvendigt at anskue den fremtidige overbygningsuddannelse for pædagoger i lyset af de højere uddannelsesinstitutioners „3-2-3 model“, jf. afsnit 3.1.2.

4.2. Formål

Formålet for overbygningsuddannelsen er, at den studerende erhverver sig forudsætninger for at forbinde videnskabelig analyse og metode med praktisk udvikling af det pædagogiske/socialpædagogiske arbejde.

Udgangspunktet bag den stramme formålsformulering er arbejdsrådets krav om, at nogle pædagoger skal kunne varetage opgaver, hvis løsning kræver generelle analytiske og fagligt-teoretiske forudsætninger på et niveau, der er højere end grunduddannelsens.

Overbygningsuddannelsen skal endvidere gøre det muligt for de pædagoger, som ønsker en yderligere udbygning af deres teoretisk-videnskabelige niveau, at blive optaget på en kandidatuddannelse.

4.3. Opbygning og varighed

I kapitel 3 blev der redegjort for udvalgets principielle overvejelser over uddannelsens kvalitet, fleksibilitet og alsidighed samt dens niveau. Endvidere blev en række særskilte problemer drøftet. Konklusionerne på disse overvejelser er grundlaget for nedenstående forslag om uddannelsens fremtidige struktur.

En fremtidig overbygningsuddannelse bør have en varighed svarende til i alt et studenterårsværk (1680 arbejdstimer). Denne længde svarer til varigheden af de eksisterende videreuddannelser og til varigheden af lignende overbygningsuddannelser for lærere, sygeplejersker m.fl.

Opbygningen af overbygningsuddannelsen skal sikre, at de studerende får mulighed både for at tilegne sig generel viden om videnskabelige discipliner og metoder, for at fordybe sig i pædagogfagets teoretiske hovedområder gennem valg mellem forskellige fagområder, og for at forbinde disse studier med den forudgående erhvervs-mæssige praksis som pædagog.

Det foreslås derfor, at overbygningsuddannelsen består af:

- en 1. del med etablering af teoretisk-metodisk grundlag, fælles for alle studerende,
- en 2. del med dyberegående studier på en række valgfrie pædagogfaglige områder og
- en 3. del med afsluttende hovedopgave med selvvalgt emne af pædagogisk/socialpædagogisk relevans.

Udvalget foreslår, at 1. og 3. del hver for sig varer ca. 2 måneder.

Den beskrevne generelle studieopbygning med tre studieenheder, der dels er indbyrdes praktisk uafhængige, og dels har en indbyrdes faglig sammenhæng vil kunne udmøntes i en lang række forskellige studieforløb. F.eks. vil det være muligt

- at tilmelde sig et helt studieforløb under forudsætning af, at man forventer at bestå deleksaminerne efter 1. del og 2. del,
- at tilmelde sig 1. del og afslutte sin deltagelse i overbygningsuddannelsesforløbet efter denne for i stedet at satse på efteruddannelsesforløb,
- at tilmelde sig 1. del, bestå, vente lidt, tilmelde sig 2. del, bestå, vente lidt og endelig tilmelde sig tredje del, eller
- at tilmelde sig f.eks. 2. del mere end én gang på forskellige faglige linier.

Det vil være muligt at tilrettelægge studieforløb, der for hver af delene både har deltidsstudiets fordele og fuldtidsstudiets fordele. Det vil være muligt at tilrettelægge studieforløb, der udelukkende er på deltid, og forløb, der udelukkende er på fuldtid. Ligesom det vil være muligt at tilrettelægge forløb, hvor der kan være kombinationer af deltid og fuldtid, afhængigt af enten den enkelte studerendes behov, arbejdsstedets behov eller selve studieopgavens krav i den pågældende fase af studieforløbet.

4.4. Indhold

1. del er en teoretisk-metodisk basis, der er fælles for alle studerende. På 1. del etableres den studerendes videnskabelige og teoretiske niveau på de videnskabsområder, der er grundlæggende for pædagogfaget, og som kan danne grundlag for fordybelsesstudiet på 2. del.

2. del er en fordybelse i særlige praktisk-pædagogiske problemstillinger, områder og teorikredse på baggrund af de studerendes praksiserfaringer. Der vil være valgmulighed mellem forskellige emneområder inden for arbejdsområdets forskellige felter (jf. bilag 7).

3. del udgøres af den afsluttende skriftlige hovedopgave, hvor den studerende arbejder med en selvvalgt problemstilling inden for arbejdsområdet.

4.5. Evaluering og uddannelsesafslutning

Når der sigtes mod, at den afsluttende eksamen skal kunne godkendes på bachelorniveau, er der en række almene formkrav, som skal opfyldes i det forudgående studieforløb:

- en studerende skal bedømmes individuelt, selv om eksamensopgaven er udarbejdet i en gruppe,
- der skal være et minimum af eksamensenheder i det samlede studieforløb, som bedømmes efter 13-skalaen,
- der kan være såvel interne som eksterne censorbedømmelser, men de eksterne skal være placeret på de eksaminer, der fagligt vurderes som tungestvejende,
- til afsluttende eksamen skal opgives en litteraturliste, som er fagligt dækkende for studiets almene område og den studerendes valgområde med en fagligt forsvarlig fordeling mellem primær- og sekundærkilder (primærkilden på originalsprog)

Der afholdes eksamen som afslutning på hver del af studiet, hvor såvel mundtlig som skriftlig præstation indgår i den samlede bedømmelse. Der gives karakter efter 13 skalaen i de tungest vejende faglige områder, og bestået/ikke bestået i de øvrige.

Som et eksempel på en konkret evalueringsstruktur, der opfylder disse krav, kan anføres følgende:

1. del afsluttes med en skriftlig 2-ugers opgave, valgt af den studerende på baggrund af praksisrelaterede teoretisk-videnskabelige problemstillinger, som har været behandlet i undervisningen. Bedømmelsesgrundlaget er en kombination af den skriftlige og mundtlige præstation. Opgaven bedømmes efter 13-skalaen ved ekstern censur.
2. del afsluttes med en 7 dages skriftlig hjemmeopgave i et emne inden for det pædagogiske praksisfelt, som valg-

området omfatter. Emnet belyses gennem anvendelse af de teorier og videnskabelige metoder, som hører til den pågældende faglige disciplin. Bedømmelsesgrundlaget er den skriftlige fremstilling. Opgaven bedømmes bestået/ikke bestået, og evalueres ved ekstern censur.

3. dels afsluttende skriftlige hovedopgave har valgfrit emne inden for praksisfeltet. Emnet skal behandles under anvendelse af de teorier og videnskabelige metoder, der vil være relevante for det pågældende emne. Opgaven bedømmes med ekstern censur efter 13-skalaen på grundlag af en kombination af skriftlig og mundtlig præstation.

4.6. Adgangskrav

Udvalget foreslår følgende adgangskrav:

Som adgangsgivende eksamen forudsættes en pædagoguddannelse eller andre pædagogiske og sociale uddannelser, der kan sidestilles hermed.

Desuden skal ansøgeren efter endt uddannelse have beskæftiget sig med praktisk pædagogisk/socialpædagogisk arbejde i mindst 3 år.

Ansøgere med anden relevant uddannelses- eller erhvervsbaggrund kan få dispensation efter en konkret vurdering af den enkelte ansøger.

4.7. Institutionel placering og regionalisering

4.7.1. Styrelse

Udvalget foreslår, at der etableres en bestyrelse med den overordnede ledelse af overbygningsuddannelsen.

Et flertal (udvalget med undtagelse af FOA's repræsentant) foreslår, at bestyrelsen sammensættes således, at flertallet kommer fra de uddannede pædagogers arbejdsområder (amterne, kommunerne og personaleorganisationerne). Herudover bør der til bestyrelsen udpeges ét eller flere medlemmer med særlig sagkundskab.

FOA's repræsentant kan tilslutte sig dette forslag med den tilføjelse, at det flertal i bestyrelsen, der kommer fra de uddannede pædagogers arbejdsområder, skal sammen-

sættes med paritetisk repræsentation mellem arbejdstagere og arbejdsgivere.

4.7.2. Institutionel placering

Udvalget foreslår, at den ny uddannelse umiddelbart fortsætter ved Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger og Socialpædagogisk Højskole med tilhørende provinsafdelinger.

Udvalget foreslår dog samtidig, at de to hidtidige institutioner (Årskursus og Socialpædagogisk Højskole) snarest muligt nedlægges, og at uddannelsen i stedet forankres i én ny selvstændig institution med en forpligtende samarbejdsaftale med en højere uddannelsesinstitution bl.a. med henblik på at muliggøre en professionsfaglig kandidat- og ph.d.-uddannelse.

Dele af udvalget finder det naturligt at pege på Danmarks Lærerhøjskole som samarbejdspartner og som det sted, hvor den selvstændige overbygningsuddannelse placeres. Lærerhøjskolen er en højere uddannelsesinstitution, sådan som udvalget i enighed ønsker at samarbejdspartneren skal være, og har som sådan de ressourcer og faciliteter, som udvalget lægger vægt på. Lærerhøjskolen har gennem en årrække medvirket ved videreuddannelse af pædagoger. Hertil kommer, at der mellem folkeskolen og det socialpædagogiske arbejdsfelt på en række områder er sammenfaldende emner og interessesfærer af faglig og forskningsmæssig karakter. Den del af udvalget, der peger på Danmarks Lærerhøjskole, finder, at det giver tilstrækkelig sikkerhed for en rimelig balance mellem lærerområdet og pædagogområdet, hvis overbygningsuddannelsen for pædagoger får status som en selvstændig institution med egen bestyrelse.

En anden del af udvalget finder det afgørende, at den selvstændige institution etableres på neutral grund (altså hverken på Danmarks Lærerhøjskole eller på Socialpædagogisk Højskole), og at samarbejdspartneren bliver et af universitetscentre.

Ved en sammenlægning af de to hidtidige institutioner og deres uddannelser, der har hver sin særlige kultur, historie og tradition, finder denne del af udvalget det afgørende, at hensynet til ligeværdighed og mulighederne for at skabe en ny organisationskultur vies en særlig opmærksomhed. Man har størst tiltro til, at dette kan ske, hvis den selvstændige institution ikke er præget af traditioner, der hidrører fra dele af den ny overbygningsuddannelses fortid, og som skal nedbrydes, før noget nyt kan etableres.

Denne del af udvalget peger på et universitetscenter som samarbejdspartner - og ikke Danmarks Lærerhøjskole - og henviser her til centrene erfaringer med professionsrelateret uddannelse og forskning på tværs af de traditionelle universitære institutgrænser, idet man finder netop sådanne erfaringer nødvendige i forbindelse med etablering af forskning og kandidatuddannelse vedrørende pædagogers arbejdsfelt. Og modsat finder man ikke Danmarks Lærerhøjskole oplagt som samarbejdspartner, fordi denne institutions kultur, der relaterer sig til undervisningsområdet, på samme tid er for tæt på og for langt fra den kultur, man ønsker udviklet omkring den ny overbygningsuddannelse, og fordi lærerhøjskolens kandidatuddannelsesstruktur forekommer traditionelt fagcentreret i en grad, der ikke harmonerer med udvalgets ønsker om udvikling af uddannelse og forskning med relation til pædagogernes arbejdsfelt.

Endelig stillingtagen til spørgsmålene om, hvor en selvstændig institution for overbygningsuddannelsen for pædagoger kan placeres, og med hvilken højere uddannelsesinstitution en forpligtende samarbejdsaftale kan indgås, forudsætter imidlertid, at en række forhold forinden er afklaret. En sådan afklaring ligger uden for udvalgets muligheder, ligesom udvalget heller ikke kan gennemføre de forhandlinger, der er nødvendige for at løse en sådan opgave.

Et enigt udvalg foreslår derfor, at den kommende bestyrelse for overbygningsuddannelsen pålægges at løse denne opgave - i samarbejde med de to nuværende uddannelses-

institutioner og i nødvendigt omfang med Undervisningsministeriet.

4.73. Regionalisering

Udvalget foreslår, at institutionen forpligtes til at udbyde uddannelsen regionaliseret, men udvalget finder, at valg af den måde, hvorpå regionaliseringsopgaven løses, bør overlades til institutionen.

4.8. Finansiering

4.8.1. Overbygningsuddannelsen

Udvalget foreslår, at uddannelsen finansieres efter de principper, der gælder for Undervisningsministeriets budgetreform. Dette indebærer, at der gives taxameterbevilling (tilskud til undervisnings- og fællesudgifter) i forhold til det antal studerende, der faktisk gennemfører uddannelsen eller en afsluttet del af denne.

Der bør endvidere indføres frit optag (hvilket også indgår i budgetreformen). Frit optag indebærer, at det er institutionens ansvar at optage alle de ansøgere, den finder kvalificerede til at gennemføre uddannelsen, og som - inden for taxameterbevillingen - kan gives en forsvarlig undervisning. Der er altså ikke tale om fri adgang, hvor alle kvalificerede ansøgere har ret til optagelse.

Øvrige udgifter, der måtte være forbundet med en studerendes deltagelse i uddannelse (f.eks. køb af bøger, transport og eventuelle udgifter til vikar) afholdes af den studerende selv eller dennes arbejdsgiver.

Det er med de nævnte forudsætninger og på baggrund af de faktiske optagelsestal for Socialpædagogisk Højskole og Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger i 1994 udvalgets forventning, at mindst 700 studerende (omregnet til fuldtids årsstuderende) årligt vil gennemføre overbygningsuddannelse i de første par år efter reformens gennemførelse.

4.8.2. Kandidatuddannelse

Dele af udvalget anbefaler, at der tilvejebringes hjemmel for og midler til oprettelse af en professionsfaglig kandidatuddannelse.

4.8.3. Forskning

Udvalget anbefaler, at der gives institutionen en forskningsbevilling. En del af udvalget finder, at en del af bevillingen bør gives som mindst én forskerstilling.

4.9. Overgangsordning

Udvalget forudsætter, at der ved uddannelsesreformens gennemførelse etableres en overgangsordning, der gør det muligt for studerende, der har gennemført væsentlige dele af de hidtidige årskurser, at gøre deres uddannelse færdig.

5. Gennemførelse af udvalgets forslag

Udvalget foreslår, at der fremsættes lovforslag i Folketinget snarest muligt. Udvalget vil i denne forbindelse henlede opmærksomheden på Lov nr. 1137 af 22. december 1993 om sundhedspersonalets videreuddannelse m.v., idet man finder, at en sådan lovmodel ville kunne anvendes også på dette område.

Snarest efter lovens vedtagelse bør bestyrelsen nedsættes og en bekendtgørelse om overbygningsuddannelsen udstedes, sådan at reformen kan få virkning fra efterårssemesteret 1995.

Udvalget opfordrer samtidig undervisningsministeren til snarest at foretage det fornødne med henblik på at kunne give institutionen en forskningsbevilling. En del af udvalget opfordrer i denne forbindelse ministeren til at tilvejebringe grundlag for at etablere en kandidatuddannelse på området.

Bilag

BILAG nr. 1

Socialpædagogisk højskole historie, opbygning og kapacitet

1. Historie

Socialpædagogisk Højskole har siden starten i 1952 haft en række forskellige betegnelser, men i hovedtræk de samme funktioner. De forskellige betegnelser afspejler uddannelsens udvikling.

Den videregående uddannelse for ledere og medarbejdere til opdragelseshjem (i den daværende børneforsorg) blev etableret med ét hold studerende i 1952. Samtidig oprettedes en grunduddannelse, der omfattede 680 timers undervisning.

Den videregående uddannelse var på dette tidspunkt af 7 måneders varighed og omfattede 621 timers undervisning i pædagogik, psykologi, sundheds- og sygdomslære, samfundsspørgsmål, manuelle fag og administration.

Uddannelsen meddeltes på en afdeling af Den sociale Skole og blev forestået af et ministerielt beskikket skoleudvalg.

I 1955 blev den videregående uddannelse udvidet til 10 måneder samtidig med, at grunduddannelsen også blev udvidet til 10 måneder.

I 1962 betød en bred reform af uddannelserne, at den videregående uddannelse fik betegnelsen Børneforsorgens Fortsættelseseminarium, og hensigten var at give den selvstændig status. Dette skete imidlertid først i 1971, hvor man flyttede ind i de nuværende lokaler på Kastelsvej og udvidede antallet af hold fra to til tre.

Grunduddannelserne til børne- og ungdomsforsorgens og særforsorgens institutioner gennemgik i midten af 70'erne en omfattende revision, blev sammenlagt og forlænget til i alt 3 år. Grunduddannelsen blev siden benævnt uddannelsen til socialpædagog.

Det blev i denne forbindelse fastholdt, at nuværende og kommende institutionsledere skulle have en videreuddannelse, som hvad angik både de pædagogiske og de ledelsesmæssige fagområder lå på et højere niveau end de øvrige medarbejders uddannelse.

Efterfølgende blev de stadig gældende bekendtgørelser om uddannelse og styrelse af videreuddannelsen udarbejdet.

Navnet blev i 1977 ændret til Socialpædagogisk Højskole, og i 1978 blev antallet af uddannelsespladser udvidet til 120 ved sammenlægningen med Fortsættelsesuddannelsen for omsorgspersonale ved Åndssvageforsorgens Personalehøjskole.

Siden starten af 1970'erne har Socialpædagogisk Højskole haft dokumentationsvirksomhed og ekstern kursusvirksomhed - i de seneste år finansieret som indtægtsdækket virksomhed. Højskolen har i denne forbindelse dels udgivet Socialpædagogiske Tekster (indtil videre 9) dels udbudt åbne kurser (fx. for dagplejepædagoger) og specielt tilrettelagte kurser af både kortere og længere varighed. Omsætningen ved indtægtsdækket virksomhed er normalt omkring 1 mio. kr.

2. Opbygning

Med den seneste bekendtgørelse om uddannelsen ved Socialpædagogisk Højskole fik uddannelsen den struktur, som også i dag er baggrunden for tilrettelæggelsen af undervisningen.

Uddannelsen sigter efter denne bekendtgørelse stadig på at kvalificere deltagerne til at lede, tilrettelægge og gennemføre socialpædagogisk og administrativt arbejde inden for det socialpædagogiske arbejdsområde („dag- og døgninstitutioner for børn og unge, åndssvageforsorgens

og den øvrige særforsorgs arbejdsområder, samt hermed beslægtet arbejde").

Uddannelsen ved Socialpædagogisk Højskole er forankret i Bistandslovens paragraf 14, stk. 2, 3, 4 og 5.

Uddannelsen er af ét års varighed som fuldtidsstudium og er opdelt i to sideordnede faggrupper: de pædagogisk-psykologiske fag og de social-administrative fag. Omfanget af undervisningen i disse faggrupper er ligestillet. Hertil kommer studier af specialeemner i et tilsvarende omfang - i alt normeret til 840 lektioner for den enkelte studerende plus 120 timers studievejledning pr. klasse.

I de seneste år er undervisningen inden for disse faggrupper gennemført som temaorganiseret undervisning, og arbejdet med specialestudierne som projektarbejde.

De seneste 3 år er der arbejdet med et efterårssemester med hovedvægt på integrationen af socialpædagogiske og socialpolitiske temaer og et forårssemester med hovedvægt på integrationen af ledelsesmæssige og voksenpædagogiske temaer (kommunikation og organisation). I slutningen af efterårssemesteret udarbejdes en 5-ugers projektopgave med intern bedømmelse, og i slutningen af forårssemesteret en 10-ugers hovedopgave med ekstern censor.

Undervisningsformerne strækker sig fra forelæsninger fælles for hele årgangen over holdundervisning i hold af op til 28 deltagere, træning i handlefærdigheder i grupper på 10-15 deltagere, studiekredsarbejde i grupper på 5-8 deltagere til specialegrupper på 1-5 deltagere.

Undervisningsformerne bruges varieret i både efterårs- og forårssemesteret.

Det bedre teoretiske niveau, der blev etableret med udvidelsen af grunduddannelsen til 3 års varighed i 70'erne, er for alvor begyndt at slå igennem i videreuddannelsen de senere år. Det betyder, at de studerende dels kræver et højere niveau for undervisningen dels selv ønsker at leve op til højere faglige krav i forbindelse med eksamen.

Siden januar 1992 findes ud over årskursus på fuld tid desuden muligheden for at gennemføre uddannelsen på deltid over tre år. Deltidsuddannelsen er for tiden struktureret med én uges undervisning om måneden.

Det første deltidshold (forsøgsholdet) afslutter med eksamen i oktober 1994, hvorefter deltidsstrukturen skal revurderes generelt.

Endvidere blev der i efteråret 1993 etableret et forsøg under åben uddannelse med at gennemføre uddannelsen med særlig fokus på bestemte teorier inden for den pædagogisk-psykologiske faggruppe (teorier inden for den miljøterapeutiske tradition) og med fastholdelse af et bredt socialpolitisk, administrativt og ledelsesmæssigt perspektiv. Dette forsøg har som særlig målgruppe pædagoger ansat på behandlingshjem.

Der er fremmødepligt til undervisningen, og eksamen aflægges i henhold til Socialstyrelsens cirkulæreskrivelse nr. 622 af 16. marts 1979 med betegnelserne „godkendt"/ "ikke godkendt" af den samlede mundtlige og skriftlige præstation.

Fra studieåret 1994/95 er Socialpædagogisk Højskole omfattet af 13-skalaen ved eksamensafleggelsen og fra sommereksamen 1994 af reglerne om landsdækkende fælles censorkorps.

3. Kapacitet

Siden 1978, hvor Fortsættelsesuddannelsen for omsorgspersonale ved Personalehøjskolen blev sammenlagt med videreuddannelsen på Børneforsorgens Fortsættelsesseminarium, har den derved dannede Socialpædagogisk Højskole haft en finanslovsbevilling, der dækkede undervisning og eksamen for ialt 120 studerende.

Indtil 1986 administrerede højskolen endvidere vikarbevillinger for ialt 108 pladser. Disse blev udlagt med bloktilskud til amter og kommuner samtidig med, at der blev oprettet to afdelinger i Jylland med hver 24 studiepladser (en i Aalborg, og en i Gedved) og antallet af studiepladser i København nedbragt til 72.

Søgningen til specielt afdelingen i Aalborg har været stærkt faldende, og Socialpædagogisk Højskole fik i 1993 Undervisningsministeriets tilladelse til at henlægge undervisningen midlertidigt til Århus.

Med lov om Åben Uddannelse er der siden 1992 etableret ialt 3 deltidshold a gennemsnitligt 22 studerende i København. Et deltidshold på Bornholm i samarbejde med Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger afsluttes ultimo juni 1994.

Pr. 17. maj 1994 er antallet af studieaktive studerende, omregnet til fuldtidsstudiepladser således 146.

Pr. 1. september optages en ny årgang fuldtidsstuderende på ialt 148, og det samlede omregnede antal fuldtidsstuderende vil derefter være 172.

Pr. 1. januar 1995 overgår Socialpædagogisk Højskole til det ny bevillingssystem og kan således frit optage det antal kvalificerede studerende, man skønner at kunne give et forsvarligt undervisningstilbud.

Regelgrundlag:

- Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 364 af 29. juni 1982 om styrelse af Socialpædagogisk Højskole.

- Socialministeriets bekendtgørelse nr. 578 af 21. november 1977 om den videregående uddannelse af 1 års varighed på Socialpædagogisk Højskole.

- Socialstyrelsens cirkulæreskrivelse nr. 621 af 7. marts 1979 om fremmøde...

- Socialstyrelsens cirkulæreskrivelse nr. 622 af 16. marts 1979 om afslutning af den videregående uddannelse.....

Bilag nr. 2

Årskursusfor Børnehave- og Fritidspædagoger, Danmarks Lærerhøjskole

HISTORIE 1959-1994

Begyndelsen

Åse Hauch skriver i Årskursus' Historie 1959-89:

„I 1959 blev der afsat en særbevilling på finansloven med det formål at give et hold børnehavelærere en videre uddannelse. Bevillingen gjaldt for ét år, og blev af undervisningsministeriet henlagt til Danmarks Lærerhøjskole under rektors ansvar og med en kursusleder fra det småbørnspædagogiske fag.

I betænkningen om uddannelsen på de anerkendte børnehaveseminarier, 1948, H. Horsten: Børneforsorgen i Danmark, O. Skjærbæk: Institutioner til værn for børn og unge og i Dansk Børnehaveråds folder: Hvordan bliver man børnehavelærerinde, havde man gjort sig følgende overvejelser:

„Grunduddannelsen var kun 2-årig og omfattede maksimum 1224 timers teoretisk undervisning.

Kravene til børnehavearbejdet var voksende. En børnehavelærerinde, som skulle svare til tidens krav, skulle besidde „en psykologisk-pædagogisk viden, der under hensyntagen til hvert enkelt barns karakter, dets særlige væsen (eventuelle handicap) satte hende i stand til at arbejde med en gruppe på 20 børn på en måde, der alsidigt udviklede børnenes evner og positive anlæg“.

Hun skulle „kunne påtage sig ansvaret for børnenes legemlige pleje og ernæring og have kendskab til institutions-hygienje i særdeleshed".

Hun skulle „være velorienteret i samfundsopbygningen, arbejdsmarkedsforhold, de forskellige samfundslags økonomiske grundlag (familieøkonomi og familiekundskab) og have indgående viden om samfundets hjælpeforanstaltninger". Hun måtte „både kundskabsmæssigt og gennem udvikling af sin egen personlighed kunne etablere et gunstigt samarbejde med forældre, medarbejdere og fagfæller, som arbejdede med børn i andre sammenhænge".

Man fandt det nødvendigt, foruden at forlænge grunduddannelsen, at muliggøre en uddybning af fagområdet og dygtiggørelse gennem videreuddannelse, især med henblik på omsorgen for de handicappede børn og med henblik på et pædagogisk velunderbygget samarbejde med lærere i folkeskolens yngste klasser.

Det ville være naturligt at placere en sådan videreuddannelse på Danmarks Lærerhøjskole."

Så vidt Åse Hauch.

1959-1976

I 1959 startede et hold med 16 studerende, og frem til 1974 steg antallet af studerende jævnt, således at der i 1974 var ca. 100 studerende, som tilsammen rådede over 60 vikarportioner.

Undervisningens indhold tog udgangspunkt i grunduddannelsens fagkreds, samtidig med at undervisningen blev tilrettelagt, så kursisternes erfaringer blev medinddraget.

I årene mellem 1973 og 1976 oprettedes der afdelinger i Odense, Ålborg og Århus. Samtidig steg antallet af ansøgere drastisk, og da der ingen mulighed var for at udvide antallet af vikarportioner, besluttede kursusrådet at oprette deltidskurser ved at give mulighed for at undervise i ét fag ad gangen en gang om ugen. Fagene var pædagogik,

psykologi, sociale fag og to valgfri fag og speciale. Et fuldt årskursus kunne herved fås ved at gå til undervisning én dag om ugen i 5 år. På denne måde kunne der optages et betydeligt større antal studerende.

I disse år udarbejdedes der rammeplaner for de enkelte fag, de samme fag som der undervises i på grunduddannelsen. Disse rammeplaner udgjorde grundlaget for undervisningen og erstattede en bekendtgørelse.

1976-1992

I årene fra 1976 til 1987 oprettedes der fuldtidsstillinger i København, Odense og Århus, således at Årskursus blev ledet af 4 tjenestemandsansatte kursusledere, og således er ledelsen fortsat.

Fra begyndelsen af 80'erne blev der optaget pædagoger på speciallæreruddannelsen, og der blev oprettet Årskursus i Esbjerg, Vordingborg, Skive og Haderslev. Herved blev Årskursus repræsenteret ved alle Lærerhøjskolens afdelinger og egentlig landsdækkende. I 1989 oprettedes Institut for Småbørnspædagogik, og fra 1990 får pædagoger adgang til Lærerhøjskolens kandidatuddannelser.

1992-1994

Fra 1992 sker der meget store og grundlæggende ændringer i Årskursus' historie. I 1992 vedtog kursusrådet en ny studieordning for videreuddannelsen. Dette var et resultat af flere års forsøgsvirksomhed med indhold og struktur. Samme år blev de 60 vikarportioner, som dannede grundlag for 4 heltidskurser, omlagt til bloktilskud, og dermed var 33 års praksis med heltidskurser slut.

Fra 1992 undervises der udelukkende på deltid. Denne omlægning af vikarportionerne til bloktilskud har givet anledning til en meget frugtbar og god dialog med kommunerne.

Uddannelsen er ændret til et 3-årigt studium. Målet er at videreudanne pædagoger til forskellige områder inden for det pædagogiske praksisfelt. Undervisningen rettes specielt mod metodeudvikling og formidling direkte til

det pædagogiske praksisfelt. De studerende skal erhverve sig viden, så de kan indgå i forsøgs- og udviklingsarbejde og indgå i vejledning og rådgivning inden for det specielle område, de har uddannet sig til.

Den nye studieordning har et omfang af 1 studenterårsværk. Det er opdelt i 3 selvstændige dele:

- En indføringsdel, „metodedel“, fælles for alle studerende.
- En retningsdel hvor der er valgmuligheder inden for forskellige funktionsområder, f.eks. pædagogisk udviklingsarbejde, pædagogisk ledelse, kultur og æstetik m.fl.
- En projektdel i forlængelse af retningsdelen.

Den grundlæggende ide bag formålet med den ny studieordning er at tilrettelægge en videreuddannelse, som både har en generel del, metodedelen, og specialiseringsmuligheder med udgangspunkt i pædagogers forskellige funktionsområder - en uddannelse, som skal ligge på bachelor-niveau, og som er praksisrettet. Det betyder, at Årskursus satser på at uddanne en del af pædagerne til at påtage sig særlige opgaver i forhold til udvikling af kvaliteten i det pædagogiske arbejde, bl.a. at påtage sig kollegiale rådgivnings- og vejledningsopgaver og undervisningsopgaver, samtidig med at de bevarer deres tilknytning til det praktiske arbejde.

For at blive optaget på uddannelsen er det en forudsætning, at den studerende har vedligeholdt sin grunduddannelse gennem efteruddannelse og har en praksis, som omfatter mangeartede erfaringer.

De første studerende færdiggør uddannelsen efter den nye studieordning i juni 1994. Indtil nu er der stor tilfredshed med den nye studieordning, såvel fra de studerende som fra kommunerne. Årskursus er også selv meget tilfreds med ordningen på trods af, at det hele tiden er nødvendigt at foretage justeringer for at sikre kvaliteten i uddannelsen.

Selve organiseringen af uddannelsen tager sigte på at fastholde de kvaliteter, som ligger i den tidligere studieordnings holdopdeling, og de kvaliteter, som er forbundet med organisationsformen. Godt kendskab til hinanden, forpligtende samarbejde, mødepligt, gensidig studiehjælp, fast studievejledning og indlagt studietræning i form af korte kurser i læsetræning, skriftlig fremstilling, formidling m.v.

Samtidig inddrages elementer fra den traditionelle universitetsuddannelse, det vil bl.a. sige at gøre de studerende ansvarlige for deres egen læring, at betone den studerendes selvstændige prøven kræfter med de faglige udfordringer. Der tilstræbes en blanding af ét system, hvor man overlader til de studerende selv at finde ud af tingene uden snævre tidsrammer, og et andet system, hvor man tilrettelægger og stiller krav om indre styring og synliggørelse af nye kompetencer inden for fastlagte økonomi- og tidsrammer.

Den nye studieordning har betydet, at langt flere studerende er under uddannelse, at sammenhængen til praksis er meget klarere, og at omsætningsværdien af de studerendes nye kompetencer er højere.

Den nære sammenhæng til praksis, som er karakteristisk for deltidsstuderende med én egentlig undervisningsdag, gør, at observationer, mindre øvelser og igangsætning af udviklingsforløb får langt bedre betingelser.

Til gengæld er de studerende hårdere presset, idet egne studier må foregå om aftenen og i weekenden, og det er hårde studiebetingelser med fri til en studiedag om ugen og 31 timer i institutionen.

På trods af vanskelige studievilkår er der i disse år et stigende antal pædagoger, som ønsker videreuddannelse. Med takstreformen og dermed frit optag fra studieåret 1994 betyder det, at der optages 2000 studerende fra september 1994 fordelt på 12 undervisningssteder i landet.

Styrelse, økonomi og administration

Årskursus udgør en selvstændig afdeling af Danmarks Lærerhøjskole med fælles rektor. I 1975 blev der oprettet et kursusråd og udformet en række regler for styring af Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger. Disse regler er stadig gældende. I 1980 fik uddannelsen sin egen linie på Lærerhøjskolens institutionsskema og bevarede derved en selvstændig økonomi samtidig med, at regnskab blev en del af Lærerhøjskolens samlede regnskab.

Den selvstændige bevilling omfattede undervisning og administration; bygningsmæssigt har Årskursus altid været en del af Lærerhøjskolen.

Årskursus er ikke en del af styrelsesloven og har derfor en selvstændig status. Det betyder bl.a. selvstændige forhandlinger med ministeriet i samråd med rektor, selvstændig ansættelse af lærere og tilrettelæggelse af undervisningens indhold og struktur.

På et område har Årskursus haft fælles regler med den øvrige Lærerhøjskole. De studerende er medlemmer af De studerendes Råd og har indgået i en fælles valgprocedure med henblik på valg til uddannelsens råd og udvalg.

Den nye grunduddannelsesstruktur og den økonomiske modernisering med takstreformen fra 1994 samt integrering i Lærerhøjskolens regnskab er ikke blevet fulgt op af nye styrelsesregler, bekendtgørelse eller lovgrundlag.

Bilag nr. 3

Sekretariatet,

Udvalg om overbygningsuddannelse

for pædagoger

NOTAT OM DEN ØKONOMISKE RAMME FOR UDVALGETS FORSLAG

I udvalgskommissoriet er det præciseret, at udvalgets forslag „ikke må medføre statslige udgifter ud over den økonomiske ramme, der er afsat til videreuddannelse for pædagoger på finansloven for 1994“.

Af finansloven fremgår, at bevillingen til henholdsvis Socialpædagogisk Højskole (SPH) og Årskursus for Børnehave- og Fritidspædagoger på Danmarks Lærerhøjskole (ÅBF) er baseret på to forskellige bevillingsprincipper.

SPH's bevilling er en „gammeldags“ rammebevilling. Den samlede bevilling for 1994 er 7,6 mio. kr. Antallet af årsstuderende er 120.

ÅBF er fra 1994 omfattet af budgetreformen med den konsekvens, at man kan optage de ansøgere, der findes kvalificerede til at gennemføre årskurset (frit optag), og at der ydes tilskud til undervisnings- og fællesudgifter i forhold til det antal studerende, der faktisk gennemfører uddannelsen (taxameterbevilling). Én årskursist er bevillingsmæssigt defineret som 640 kursisttimer. Taxametertilskuddet er på finanslov 1994 sat til i alt 34.500 kr. pr. årskursist.

På dette grundlag er det selvsagt ikke muligt entydigt at bestemme den ramme, hvorindenfor udvalgets forslag skal holdes.

Det er imidlertid hensigten, at de videregående uddannelsesinstitutioner, der endnu ikke er omfattet af budgetreformen, efterhånden skal omfattes heraf. Således er det planen, at SPH skal have taxameterbevilling fra 1995.

Ministeriet vil på denne baggrund fortolke kommissoriets bemærkning om den statslige udgiftsramme på den måde, at udvalgets forslag skal respektere de budgetteringsprincipper, der er indeholdt i budgetreformen.

I det følgende gøres kort rede for denne reform.

Budgetteringsprincipper for videregående uddannelsesinstitutioner

Budgetreformen indebærer, at hver institution får en blokbevilling, som den kan disponere frit i forhold til de opgaver, bevillingen er givet **til**.

Bevillingen består af følgende komponenter:

- en bevilling, der udløses af antal årstuderende (uddannelsesstaxameter), og som er sammensat af én takst for tilskud til undervisningen og én for tilskud til fællesudgifter. De nævnte takster er for ÅBF i 1994 pr. årskursist henholdsvis 29.000 kr. og 5.500 kr. Til en række videregående uddannelser er der - lige som på ÅBF - frit optag.

- en basisbevilling til forskningsaktiviteter. ÅBF får ikke en sådan bevilling (men Danmarks Lærerhøjskole gør).

- en bevilling til kapitaludgifter (husleje, renter, afdrag, bygningsvedligeholdelse m.v). Bevillingen budgetteres konkret. ÅBF får ikke en sådan bevilling, idet udgifterne til de nævnte formål bevilliges til Danmarks Lærerhøjskole under ét.

• - en grundbevilling pr. institution, der i 1994 er 1 mio. kr. Da ÅBF ikke er en institution, får ÅBF ingen grundbevilling. Det gør derimod Danmarks Lærerhøjskole.

Bilag nr. 4

Sekretariatet,

Udvalg om overbygningsuddannelse

for pædagoger

NOTAT OM BACHELORUDDANNELSE

1. Bacheloruddannelse ved universiteter m.fl.

Ved det politiske forlig i juni 1992 om de videregående uddannelser („flerårsaftalen“) opnåedes bl.a. enighed om, at uddannelser under universitetsloven opbygges efter den såkaldte 3+2+3 model. Denne aftale er udmøntet i Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 573 af 2. juli 1993 om studiestrukturen for uddannelser ved universiteter m.fl., hvorefter hovedprincippet er flg.:

- 1) en bacheloruddannelse på 3 år,
- 2) en kandidatuddannelse på 2 år,
- 3) en forskeruddannelse til Ph.D-niveau på 3 år.

Efter samme bekendtgørelse er det et krav, at en bacheloruddannelse

- er et afrundet uddannelsesforløb
- har til formål at give grundlag for at udøve erhvervsfunktioner og forudsætninger for kandidatuddannelse

En gennemført bacheloruddannelse giver adgang til at søge optagelse på en kandidatuddannelse, men giver ikke ret til optagelse.

I studieordningen for den enkelte kandidatuddannelse skal fastsættes bestemmelser om, hvilke bacheloruddannelser der kan give adgang, og hvilke særlige krav m.h.t. fag og niveau der i denne forbindelse stilles til en adgangsgivende bacheloruddannelse.

2. Bacheloruddannelser uden for universiteterne

Bachelorbetegnelsen er umiddelbart forbeholdt uddannelser under det system, der er omtalt i afsnit 1. En bacheloruddannelse er i princippet en præciseret afgrænsning af et universitetsstudiums første tre år, så det kan udbydes som et sammenhængende uddannelsesforløb. (Eneste undtagelse: diplomingeniøruddannelsen, der giver adgang til civilingeniøruddannelsen, er i bekendtgørelsen om uddannelsen benævnt bacheloruddannelse.)

Ministeriet kan dog give mellemlange videregående uddannelser lov til at bruge bachelortitlen, hvis uddannelsen er på et niveau, der svarer til 3 års studier ved en højere uddannelsesinstitution.

Ved bedømmelsen af, om en uddannelse kan bruge bachelorbetegnelsen, lægges der vægt på uddannelsens kvalitet i bachelorperspektiv, herunder specielt uddannelsens teoretiske og metodiske niveau og det uddannelsesmæssige indhold af eventuel praktik, samt om den kan danne udgangspunkt for nærmere bestemte videre uddannelsesforløb (kandidatuddannelser).

Der er p. t. ikke givet tilladelse til at bruge bachelorbetegnelsen til nogen mellemlang videregående uddannelse. Der foreligger enkelte ansøgninger, men deres behandling beror blandt andet på overvejelser og vurderinger af de praktikelementer, der indgår i mange af de uddannelser, dette spørgsmål vedrører.

3. Hvilke fordele forventes opnået ved at knytte en bachelortitel til en mellemlang videregående uddannelse?

Det formentlig vigtigste motiv bag ønsket om at få lov til at bruge bachelorbetegnelsen har at gøre med løn- og ansættelsesvilkår for dansk uddannede, der beskæftiges i udlandet. Det gælder for flere danske mellemlange videregående uddannelser, at deres udenlandske pendanter er udstyret med en bachelortitel. Personer med en dansk uddannelse på samme niveau som den udenlandske, men uden denne titel, har vanskeligt ved at opnå ansættelse i udlandet inden for det arbejdsområde, deres uddannelse

retter sig mod, - og hvis de bliver ansat, kan de ikke opnå løn- og ansættelsesvilkår, der svarer til deres udenlandsk uddannede kolleger.

En bachelortitel må i disse tilfælde forventes at lette adgangen til at opnå løn- og ansættelsesvilkår, der svarer til de uddannelsesmæssige kvalifikationer, ved ansættelse i udlandet.

Et andet motiv er formentlig en forestilling om, at en bachelortitel letter vejen til en kandidatuddannelse. Selv om det altså - som nævnt i afsnit 1 - er det enkelte universitet m.fl., der fastsætter kravene ved optagelse på en kandidatuddannelse, kan berettigelsen af sådanne forestillinger ikke afvises - alene af den grund, at universiteterne efter reglerne er forpligtede til generelt at tage stilling til, hvilke bacheloruddannelser - men ikke andre mellemlange uddannelser - der kan give adgang.

En bachelortitel må derfor - alt andet lige - forventes at lette vejen til en kandidatuddannelse.

4. Overvejelser om bachelorbegrebet i relation til drøftelserne i udvalget om overbygningsuddannelse for pædagoger

Bachelorbetegnelsen udspringer i det eksisterende system af et forskningsområde med tilhørende lærestol. Bacheloruddannelsen er de første tre år af en forskningsbaseret uddannelse, men præciseret på en sådan måde, at den udgør et sammenhængende forløb, der også giver de personer, der vælger at stå af efter det tredje år, erhvervmæssige kvalifikationer.

I udvalgets regi nærmer vi os bachelorbegrebet fra den modsatte ende. Vi har en grunduddannelse med erhvervmæssigt sigte, men med et så forholdsvis begrænset teoretisk og metodisk indhold, at den næppe (ikke) kan danne grundlag for studier på en kandidatuddannelse. Tanken er derfor at supplere grunduddannelsen med en overbygningsuddannelse på et år og derved etablere en mellemlang videregående uddannelse på bachelorniveau, der - ud over at kvalificere erhvervmæssigt - kan danne grundlag for studier på kandidatniveau.

Denne tanke har bl.a. sit udspring i, at det pædagogiske arbejdsfelt ikke er dækket af et forskningsområde - og i det heraf følgende iøjnefaldende fravær af systematisk, koordineret forskning, der direkte vedrører et samfundsmæssigt indsatsområde, der i øvrigt prioriteres særdeles højt.

Man kan derfor sige, at udvalgets interesse i bachelorbegrebet grundlæggende er motiveret af et ønske om forskning på området - et ønske, hvis indfrielse formentlig er snævert knyttet til oprettelse af en lærestol.

+

Et svar på spørgsmålet om, hvordan udvalget bør formulere sit forslag om overbygningsuddannelse, så at denne - sammen med grunduddannelsen suppleret med nogle års erhvervs erfaring - kan godkendes som en bacheloruddannelse, er ikke let at give. Som det fremgår af afsnit 1 og 2 i dette notat, findes der ingen præcist formulerede, centralt fastsatte krav til en bacheloruddannelse. Afgørelsen af dette spørgsmål er lagt i hænderne på de højere uddannelsesinstitutioner, hvor forskningen foregår, og hvor man kan studere på kandidatuddannelserne.

En vej at gå var derfor at spørge de relevante kandidatuddannelser om, hvilke adgangskrav man stiller. Det kunne om ikke andet muligvis give nogle pejlemærker.

En anden vej, der ikke udelukker den første, var at gøre som folkeskolelærerne gjorde for år tilbage, og som sygeplejerskerne og socialrådgiverne har gjort for nylig: foreslå sin egen kandidatuddannelse. Denne vej fører imidlertid direkte ud af udvalgets kommissorium.

Man kunne også tage udgangspunkt i den tilsyneladende enighed, der er i udvalget om, at overbygningsuddannelsen skal være en faglig - dvs. teoretisk og metodisk kvalificerende - uddannelse, der skal udbydes sådan, at den giver de studerende gode muligheder for at gennemføre individuelt tilrettelagte forløb.

Hvis udvalget herudover kunne nå til enighed om, hvad der er områdets faglige og metodiske kerneområder, vil

man formentlig kunne opstille en uddannelsesmodel, der lægger op til at, de(n) institution(er), hvor den pædagogiske overbygningsuddannelse finder sted, i samarbejde med kandidatuddannelsesinstitutioner, giver de studerende mulighed for at tage en uddannelse, der kvalificerer til adgang på relevante kandidatuddannelser.

EKSEMPEL fra bekendtgørelse nr. 1193 af 23. december 1993 om uddannelser i sociologi:

§ 2. Uddannelserne består af en bacheloruddannelse på 3 år, en kandidatuddannelse på 2 år og en Ph. D.-uddannelse på 3 år...

Bacheloruddannelsen

§ 6. Bacheloruddannelsen skal være et afrundet uddannelsesforløb, der skal

- 1) give de studerende et grundlæggende kendskab til sociologiske kernefag, andre sociologiske og samfundsvidenskabelige specialer, og til de vigtigste metoder for kvantitativ og kvalitativ dataindsamling og analyse og til principperne for deres anvendelse, og
- 2) kvalificere til erhvervmæssig beskæftigelse og danne grundlag for kandidatuddannelse, jf. § 12.

Kandidatuddannelsen

§ 12. Det fastsættes i studieordningen

- 1) hvilke bacheloruddannelser der giver adgang til at blive optaget på kandidatuddannelsen,
- 2) hvilke adgangskrav med hensyn til fag og niveau den studerende skal have opfyldt på den enkelte bacheloruddannelse for at kunne optages på kandidatuddannelsen, og
- 3) hvilke karakterkrav den studerende eventuelt skal opfylde.

Bilag nr. 5

Sekretariatet,

Udvalg om overbygningsuddannelse

for pædagoger

NOTAT OM SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN OG VIDEREUDDANNELSESMULIGHEDER

1. Grunduddannelsen

1.1. Socialrådgiveruddannelsen ved de 4 sociale højskoler

Formålet med uddannelsen til socialrådgiver er at kvalificere de studerende til at varetage en socialrådgivers arbejdsfunktioner inden for det sociale arbejdsområde i statslige, kommunale, amtskommunale og private forvaltninger, institutioner og virksomheder samt følge udviklingen inden for de nævnte områder.

Socialrådgiveruddannelsen ved de sociale højskoler er normeret til 3 år. Heri indgår en sammenhængende praktikperiode på 5 måneder i uddannelsens 3.-4. semester. Undervisningen foregår som en kombination af fagorienterede kurser, praktik og et problemorienteret, tværfagligt projektarbejde.

Uddannelsen består af 10 fagområder:

1. Socialret
2. Familieret, civilret, retspleje
3. Forvaltningskundskab
4. Arbejdsmarkedskundskab
5. Samfundsbeskrivelse, social- og arbejdsmarkedspolitik
6. Økonomisk planlægning

7. Sociologi
8. Psykologi
9. Psykiatri/Socialmedicin
10. Teorier og metoder i socialt arbejde

1.2. Socialrådgiveruddannelsen ved Ålborg Universitetscenter

Socialrådgiveruddannelsen ved Ålborg Universitetscenter varer 3Vi år, hvoraf det første år foregår på den samfundsvidenskabelige basisuddannelse, som er fælles for alle de samfundsvidenskabelige uddannelser. Basisuddannelsen er ligesom socialrådgiveruddannelsen projektorganiseret og problemorienteret. De sidste 2Vz år foregår på socialrådgiveroverbygningen, hvor studiet er tilrettelagt som en kombination af projektarbejde, kurser og praktik.

1.3. Socialformidler

Er man ansat i en kommune og har gennemført Dansk Kommunalkursus I og II, kan man blive uddannet til socialformidler på Danmarks Forvaltningshøjskole.

2. Videreuddannelsesmuligheder for socialrådgivere

Af videreuddannelsesmuligheder for socialrådgivere findes der årskursus, overbygningsuddannelse i socialt arbejdes forsknings- og evalueringsmetoder, den sociale videreuddannelse og den sociale kandidatuddannelse. Sidstnævnte er endnu en forsøgsuddannelse.

2.1. Årskursus ved de sociale højskoler i København, Esbjerg og Århus

Årskursus er et 10 måneders sammenhængende videreuddannelsesforløb for socialrådgivere og socialformidlere. Betingelserne for optagelse er, at kursisten har:

- været uddannet i mindst 5 år
- været beskæftiget med socialt arbejde i mindst 3 år inden for de sidste 5 år
- suppleret sin grunduddannelse med en faglig relevant efteruddannelse af en samlet varighed på mindst 150 timer

- har tilstrækkelige engelskkundskaber til at følge undervisningen på engelsk og læse faglitteratur på engelsk

Andre faggrupper kan søge om dispensation til optagelse på årskursus, hvis de

- har en teoretisk baggrund, der i bredde og dybde svarer til socialrådgiver- og socialformidleruddannelsen
- har været beskæftiget ved sit fag i mindst 5 år
- kan dokumentere, at de i mindst 3 år har været beskæftiget med socialt arbejde inden for de seneste 5 år
- har tilstrækkelige engelskkundskaber til at følge undervisningen på engelsk og læse faglitteratur på engelsk

Det er imidlertid kun få kursister, der bliver optaget på dispensation. Typisk vil det være personer, der har beskæftiget sig med socialt arbejde gennem flere år, men som ikke har en egentlig uddannelse.

Kurset foregår i nær kontakt med arbejdspladsen, og undervisningen er tilrettelagt som en vekselvirkning mellem teori og praksis.

Der er mødepligt på uddannelsen, da den træder i stedet for arbejdspladsen. Kursisten skal yde en studiemæssig indsats, der minimum svarer til en 37-timers arbejdsuge i 10 måneder.

På Årskursus i København og Århus bliver der optaget 20-22 studerende, i Esbjerg 8. Alle gennemfører.

Undervisningen falder inden for følgende 5 fagområder:

- Socialt arbejde
- Supervision og konsultation
- Undervisning og formidling
- Organisation og ledelse
- Socialt arbejdes forskning og evaluering

Ad Socialt arbejdes forskning og evaluering

Da indholdet af sidstnævnte fag kan have speciel interesse for Udvalget om overbygningsuddannelse for pædagoger, redegøres i det følgende kort for fagets mål:

Faget skal give de studerende:

- indsigt i videnskabsteoretiske retninger
- indsigt i socialt arbejdes forskning- og evalueringsmetoder samt at opøve evnen til at kunne vurdere metodernes anvendelighed og begrænsninger
- kvalifikationer i at kunne vurdere andres forskningsmetoder og resultater
- begyndende redskaber til at gennemføre forsknings- og udviklingsopgaver via teoretisk viden og træning i forskningsprocessens forskellige faser
- kvalifikationer til at formidle egen forskning

Kursisterne skal enkeltvis eller i grupper udfærdige en større opgave. Opgaven kan f.eks. udvikles i samarbejde med kursistens arbejdsplads.

Sammenfattende kan faget karakteriseres som en introduktion til forskning. Der er på årskursus ikke tilstrækkelig tid til, at kursisterne kan fordybe sig i egentlig forskning.

2.2. Overbygningsuddannelse i socialt arbejdes forsknings- og evalueringsmetoder

Den 1-årige overbygningsuddannelse udbydes i samarbejde mellem Den Sociale Højskole i Århus og Den Sociale Højskole i Odense.

Formålet med uddannelsen er, at give den studerende forudsætninger på et videregående niveau i at anvende forsknings- og evalueringsmetoder på det sociale område med henblik på at kvalificere socialt arbejdes udvikling og forandring.

Uddannelsen henvender sig primært til socialrådgivere, socionomer, socialformidlere, der har gennemført de sociale højskolars årskursus, idet uddannelsen tilrettelægges som en overbygning herpå.

Der kan søges om dispensation, hvis den studerende

- kan dokumentere et dertil svarende videreuddannelsesniveau eller

- på anden måde har erhvervet sig erfaringer, der skønnes tilstrækkelige for at arbejde metodisk med forskning og evaluering af sociale forhold.

Uddannelsesforløbet er tilrettelagt med 8 undervisningsmoduler af 2 x 4 dages varighed, 5 x 3 dages varighed og 2 x 2 dages varighed. I de mellemliggende faser arbejder den studerende selvstændigt.

I undervisningsmodulerne arbejder den studerende med relevante forsknings-, undersøgelses- og evalueringsmetoder, der i stigende grad relateres til deltagernes selvvalgte problemstillinger.

I de mellemliggende faser arbejder de studerende selvstændigt med teoretiske studier, egne undersøgelses og/eller evalueringsopgaver. Der ydes konsulentbistand til den studerende, ligesom der dannes netværksgrupper til gensidig erfaringsudveksling og faglig støtte.

Det er under overvejelse, om gennemførelse af uddannelsen skal kunne give merit til studier ved den sociale kandidatuddannelse.

Den studerende skal søge sin arbejdsplads om tjenestefrihed til deltagelse i undervisningsmodulernes dage.

Der optages 20 studerende på uddannelsen, og indtil nu har 4 hold gennemført. Der er ca. et par stykker på hvert hold, som ikke får indleveret den afsluttende opgave, men alle kan få udstedt kursusbevis.

2.3. Den Sociale Videreuddannelse

Uddannelsen foregår ved Ålborg Universitetscenter, Institut for Sociale Forhold og Organisation. Den sociale Videreuddannelse er på denne måde placeret i tilknytning til såvel socialrådgiveruddannelsen og den sociale kandidatuddannelse.

Uddannelsen har 2 formål:

1. En selvstændig efteruddannelse, der forbedrer de studerendes forudsætninger for

- at kunne forholde sig aktivt til skiftende socialpolitiske rammer herunder til omstilling og de ændrede arbejds-metoder
- det klientrettede sociale arbejde
- at modtage og give supervision
- teoretisk og i praksis at kunne deltage i organisationsforandringer
- at analysere og anvende forsknings- og evalueringsresultater

2.Optagelse på den sociale kandidatuddannelse

Den sociale Videreuddannelse kan give meritoverføring til den sociale kandidatuddannelse.

Adgangskravene til uddannelsen er en kompetencegivende uddannelse inden for det sociale, pædagogiske eller sundhedsfaglige område og minimum 3 års erfaring med fagligt arbejde efter afsluttet uddannelse.

Uddannelsen er p.t. tilrettelagt som to identiske forløb. Et forløb på 8 måneder for personer, der er i beskæftigelse og en fuldtidsuddannelse på 3 måneder for personer på uddannelsesorlov.

Foreløbig har ét hold gennemført uddannelsen, på hvilken der blev optaget 12 studerende.

Uddannelsesforløbet består af 8 undervisningsmoduler plus et evalueringsmodul - i alt 24 undervisningsdage. Det 6. modul afvikles som et internat. De enkelte undervisningsmoduler kædes sammen gennem udarbejdelse af et projekt med et gennemgående tema.

Formålet med projektarbejdet er, at den studerende, fortrinsvis i grupper, selvstændigt gennemarbejder en problemstilling inden for uddannelsens faglige temaer.

Uddannelsen er tilrettelagt således, at modulernes faglighed er forankret i den aktuelle forskningsudvikling. De enkelte modulers faglige indhold og den undervisningsmetodik, der anvendes, tilstræber en kontinuerlig udveksling mellem undervisningen og projektarbejdet.

Der undervises i følgende fag:

Modul 1:

Udviklings- og forandringsprocesser i velfærdsstaten

Modul 2:

Det sociale arbejde og den sociale erhvervsfunktion - før
- nu - og i fremtiden

Modul 3:

Introduktion til forsknings- og evalueringsmetoder

Modul 4:

Socialt arbejde i forhold til individ, familie, grupper og i
lokalsamfundet

Modul 5:

Supervision

Modul 6:

Projektseminar

Modul 7:

Introduktion til organisationsanalyse og -ændring

Modul 8:

Udvikling og modernisering

Modul 9:

Evaluerings

2.4. Den sociale kandidatuddannelse

Den sociale kandidatuddannelse foregår under Åben Uddannelse i samarbejde mellem Den Sociale Højskole i København og Ålborg Universitetscenter.

Uddannelsens formål er at kvalificere de studerende til socialt arbejde. De studerende skal være i stand til at analysere de socialpolitiske og organisatoriske rammer og kunne udføre forsknings- og evalueringsopgaver med særlig relevans for socialt arbejdesteorigrundlag og praksisudvikling.

Optagelse på uddannelsen er betinget af, at den studerende har gennemført en socialrådgiver-, socionom-, socialformidleruddannelse eller på anden måde har er-

hvervet tilsvarende forudsætninger. Den studerende skal kunne dokumentere praktisk erfaring med socialt arbejde af en varighed af minimum 5 år. Der kan i visse tilfælde dispenseres herfor.

Den sociale kandidatuddannelse ved Ålborg Universitetscenter optog på 1. hold i februar 1993 35 studerende. P.t. er der 23 tilbage.

På den sociale kandidatuddannelse i København blev 1. hold på 31 studerende optaget i februar 1992. P.t. er der 27 studerende tilbage.

1. semester er ikke udbudt på forsøgsuddannelsen. I stedet er der optaget studerende på 2. semester, der har kvalificeret sig ved at have gennemført årskursus. Den endelige evaluering af uddannelsen foreligger endnu ikke. Der er derfor ikke taget stilling til, om gennemførelse af Årskursus vil være et kriterium for optagelse på uddannelsen.

Uddannelsen er normeret til 2 studenterårsværk. Den er tilrettelagt som et deltidsstudium over 4 år svarende til *Vi* studenterårsværk pr. år - dvs. 1 semester pr. år.

I tilrettelæggelsen af studiet er der taget hensyn til, at den studerende har fuldtidsarbejde, og det er derfor baseret på en høj grad af selvstudium.

Der afholdes 8 2-dages og 2 5-dages seminarer pr. år henholdsvis På Den Sociale Højskole i København og ved Ålborg Universitetscenter.

Undervisningen består af forelæsninger, seminarer og udarbejdelse af skriftlige projekter.

Der undervises i følgende fag:

1. Semester:

Socialt arbejde

Supervision og konsultation

Introduktion til organisationsanalyser

Introduktion til forskningsmetoder

2. Semester:

Socialt arbejdes forskningsmetoder og videnskabs-
teori

Socialpolitik 1. del

3. Semester

Socialpolitik 2. del

Organisation

Retslig regulering

4. Semester

Speciale

Bilag nr. 6

Sekretariatet,

Udvalg om overbygningsuddannelse

for pædagoger

NOTAT OM SYGEPLEJEFAGLIG VIDEREUDDANNELSE M.V.

1. Institutionsforhold

Danmarks Sygeplejehøjskole ved Aarhus Universitet er en selvejende institution, der siden oprettelsen i 1938 i kraft af sine vedtægter har været tilknyttet universitetet. En afdeling i København blev oprettet i 1969. Højskolen, der ledes af en bestyrelse i samarbejde med et undervisningsråd og højskolens rektor, sorterer under Sundhedsministeriet.

2. Lovgrundlaget

Den netop vedtagne lov om sundhedspersonalets videreuddannelse m.v. (lovn. 1137 af 22 december 1993), der er udleveret til udvalget som bilag 21, træder i kraft 1. september 1994. Loven giver sundhedsministeren bemyndigelse til at fastsætte regler om videreuddannelse og om kandidatuddannelse, men loven er ifølge sagens natur endnu ikke implementeret.

Imidlertid er der allerede et videreuddannelsessystem på området - et system der omfatter et årskursus (diplomuuddannelserne), en kandidatuddannelse og en forskeruddannelse til ph.d.- niveau.

Diplomuuddannelsen har hjemmel i den bestemmelse om formålet med højskolens virksomhed, der er indeholdt i de godkendte vedtægter, samt i et aktstykke og den årlige bevilling på Finansloven. Kandidatuddannelsen er udviklet som en overbygning herpå. Ph.d. uddannelsen er

en del af et forskningsinitiativ iværksat af Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd.

Uddannelsernes nærmere tilrettelæggelse, herunder tilrettelæggelse af prøver og eksamen, varetages af højskolen.

3. Uddannelserne

Uddannelsessystemet er bygget op på følgende måde:

3.1. De 1-årige diplomuddannelser. Diplomuddannelserne er sygeplejerskernes årskursus. Det er et optagelseskrav, at den studerende har dansk autorisation som sygeplejerske (gennemgået sygeplejerskeuddannelsen) og har mindst 1 års praksis som sygeplejerske.

Uddannelserne består af to semestre, hvoraf det første er et fælles uddannelseselement i sygeplejevidenskab. I andet semester deles de studerende på fire uddannelsesretninger, der alle ender med sygeplejefaglig diplom-eksamen. De fire retninger er: sygepleje(videnskab), ledelse, sundhedspleje samt uddannelse og undervisning.

3.2. Kandidatuddannelsen. Kandidatuddannelsen består af 5 semestre, hvoraf de to første er fælles med diplomuddannelsen i sygepleje(videnskab).

Diplomuddannelsen i sygeplejevidenskab giver således adgang til en overbygningsuddannelse til kandidatniveau af 1 Vi års varighed. Som overbygning på de øvrige diplomuddannelser varer kandidatuddannelsen 2 år, idet optagelse sker til 2. semester i den sygeplejevidenskabelige diplomuddannelse.

Uddannelsen, der finder sted på Danmarks Sygeplejehøjskole i Århus, er i en opbygningsfase. Det overvejes bl.a. at dele kandidatuddannelsen i to linier, en teoretisk/videnskabelig og en professionsfaglig.

3.3. Ph.d. uddannelsen. Denne uddannelse er også i sin vorden. Det drejer sig om et treårigt forløb, der indeholder en forskeruddannelse og et forskningsprojekt (en doktorafhandling).

Optagelse er bl.a. betinget af, at den studerende har udarbejdet en projektbeskrivelse, der er godkendt af sygeplejehøjskolen. Det er derimod ikke en betingelse, at man er kandidat fra højskolen. Også kandidater i andre fag, f.eks. sociologi og pædagogik, kan optages - lige som i øvrigt sygeplejersker har taget og kan tage ph.d. graden ved andre uddannelsesinstitutioner (antallet af sygeplejersker, ph.d., er dog ganske beskedent).

4. Antal studiepladser

Der blev i 93/94 optaget i alt 350 studerende til diplomuddannelserne på Sygeplejehøjskolensto afdelinger i Århus og København, heraf i Århus 10 på diplomuddannelse i sygepleje(videnskab) med henblik på senere kandidatuddannelse.

Herudover optoges 10 personer på kandidatuddannelsens 2. semester (= andet semester i diplomuddannelsen i sygeplejevidenskab) og 10 personer på kandidatuddannelsens femte og afsluttende semester (specialeafhandlingen). Til ph.d. uddannelsen var der pr. 1.september 1993 indskrevet 7 studerende.

Bilag nr. 7

KOMMUNERNES LANDSFORENING

Kontoret for uddannelse

Arbejdsrapport til udvalget om pædagogers videreuddannelse

Indledning

Sekretariatet i Kommunernes Landsforening har haft gennemført en rundspørge til 17 kommuner med henblik på at få deres vurdering på behovet for pædagogers videreuddannelse fremover.

Resultatet af denne rundspørge præsenteres i det følgende. Store og små bemærkninger er medtaget, for ikke (ubevidst) at fordreje kommunernes besvarelser.

Metoden

Kommunerne er blevet bedt om at pege på, hvor de ser behov for videreuddannelse.

Kommunerne er ikke blevet bedt om at tage stilling til, om de behov, de nævner, er dækket ind / delvist dækket ind / ikke dækket ind i de eksisterende tilbud fra de to videreuddannelsesinstitutioner.

Det skal for god ordens skyld nævnes, at de adspurgte kommuner har været sig bevidst om at pege på videreuddannelsesbehov og ikke efteruddannelsesbehov.

Arbejdsfelter

Kommunerne har først og fremmest peget på videreuddannelsesbehov for ledere og medarbejdere ansat i den „traditionelle“ daginstitution.

Men flere af kommunerne har derudover peget på behov for videreuddannelsestilbud på følgende arbejdsområder:

- familiearbejde (støttepædagog/hjemme-hos'er)
- handicappede på daginstitutioner
- bofællesskaber for psykisk handicappede
- ungdomscentre
- lokalpsykiatri
- flygtninge - indvandrere - etniske minoriteter

Ansætser til tematiserede moduler

Administration og organisation:

- Den kommunale organisation - opbygning og virkemåde
- Beslutningsprocesser
- Decentralisering
- Mål- og rammestyring
- Budget og regnskab
- Sagsbehandling - sagsfremstilling

(Dette modul er af en kommune sammenlignet med merkonom i organisation og ledelse. En anden sammenlignede det med et DK-kursus (Dansk Kommunalkursus for pædagoger).

Forældresamarbejde og brugerbestyrelser:

- Brugerstyring.
- Metoder i forældresamarbejde.
- Konfliktløsning.
- Brugerbestyrelsernes opgaver og kompetence.
- Metoder til at debattere pædagogiske mål.
- Lederen som sekretær for brugerbestyrelsen.
- Samtaleteknik i forhold til forældre, blandt andet den ikke velformulerede familie.

Udvikling af det pædagogiske arbejde:

- Pædagogisk ledelse.

Synliggøre resultater af pædagogisk arbejde.

Kvalitetsudvikling.

Virksomhedsplaner

„Værktøjskasse“:

- evalueringsmetodisk/dataopsamling,
- projektarbejde,
- formidling.

„Nogle står stille“

Voksenpædagogik og personaleledelse:

Kommunikation.

Supervision.

Konfliktløsning/assertion.

Personalepolitiske værktøjer.

Socialpolitiske strømninger og pædagogens rolle og opgaver i 90'ernes samfund:

Socialpolitiske tendenser:

- nye strømninger
- nye løsningsmodeller
- nye veje i forhold til truede børn og unge
- omvæltninger i familiemønstre.

Fremkomst af nye institutionstyper og pasningsordninger (0-6 år, puljeordninger m.v.)

Fremkomsten af større institutioner stiller øget krav til organisation, struktur og planlægning.

Nye forældre/familiemønstre:

- den effektive, tidsplanlagte familie
- den belastede familie
- meget unge familier med dårlig forældreevne.

Introduktion til pædagogiske/psykologiske teorier til familiearbejde.

Rolleudvikling af institutioner.

Refleksion over pædagogers rolle og selvforståelse (den faglige bedrevidenhed).

„Pædagoger problematiserer ting, der er begyndende normalitet i samfundet“.

Pædagogens professionalisme og personlige integritet.

Brugere med særlige behov

Kommuner får flere og flere opgaver i forhold til handicappede.

Pædagogiske støttemetoder/støttemuligheder.

Lovgivning.

Pædagogens rolle og det tværfaglige samarbejde.

Ressourcer og muligheder i det lokale netværk.

Specialpædagogisk grundkursus.

Synspunkter på videreuddannelsens organisering

Kommunerne har meget samstemmigt givet udtryk for, at de ikke har behov for fuldtids videreuddannelse af det „gammeldags“ årskursus's varighed.

I stedet ønsker de videreuddannelsesmoduler af et par måneders varighed. Enkelte kommuner mener, at videreuddannelsesforløb af en måneds varighed vil være passende.

Der er et stærkt gennemgående ønske om, at videreuddannelsen opbygges således, at der i studiesituationen arbejdes med at relatere/omsætte teori til praksis, og at studiet i konsekvens heraf foregår i et vekselforløb.

Endvidere er der nogle kommuner, der ønsker mulighed for i videreuddannelsessituationen at give rum for en lokal prægning af stoffet på de pågældende moduler.

Der er for eksempel en kommune, der har meget gode erfaringer med selv at varetage 15 % af undervisningen på ÅBF's metode-modul.

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

1992

1229 Forenkling og fremtidstilpasning af selskabsloven	1235 Betænkning om periodisk syn af personbiler
1230 Børsnoterede selskaber	1236 Ny markedsføringslov
1231 Omsætning af fast ejendom	1237 Betænkning om erstatning for miljøskader
1232 Fremtidens finansielle sektor	1238 Ejendomsvurderingsområdet
1233 Betænkning om Pressens Informationsregistre	1239 Betænkning om lønindeholdelse for private krav
1234 Betænkning om samordning af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats	1240 Pakkerejser
	1241 Lov om omsætning af fast ejendom
	1242 Landdistrikterne - ændrede vilkår

1993

1243 Erhvervsøkonomiske og miljømæssige konsekvenser af offentlig regulering	1250 Redegørelse om aktivitetsbestemte tilskud. Forenkling af udlignings systemet. Statstilskuddets fordeling
1244 Rapport fra udvalget til undersøgelse af eventuelle misbrugsmuligheder ved andelsbeskatningen	1251 Forenkling af anpartsselskabsloven
1245 Pensionsoverførsler	1252 Danmarks internationale indsats
1246 Betænkning fra Udvalget til revision af "Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed af 1972 (AB 72)"	1253 Teknologistøttet undervisning (Fjernundervisning)
1247 Værgemål	1254 Revisorlovgivningen
1248 Valg og edb	1255 Elektronisk betalingsformidling uden betalingskort
1249 Delbetænkning I om effektivisering af asylsagsbehandlingen	1256 Produktsikkerhed
	1257 Børn og unges erhvervsarbejde
	1258 Intern revision i staten

1994

1259 Aktivering og arbejdsløshed - måling og afgrænsning i statistikken	1264 Præstestillinger
1260 Betænkning om et procesbevillingsnævn	1265 Delbetænkning II om effektivisering af asylsagsbehandlingen
1261 Produktudvikling i skovbruget og træindustrien	1266 Betænkning om ABT 93
1262 Koordinering af regionalt erhvervsfremme	1267 Strategi for en bæredygtig skovdrift
1263 Redegørelsen fra den af trafikministeren den 29. september 1993 nedsatte arbejdsgruppe (3 bind)	1268 Fornyelse og effektivisering i den kommunale sektor
	1269 Gentestudvalgets betænkning om helbredsoplysninger på arbejdsmarkedet